RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1927. Andra kammaren. Nr 19.

Torsdagen den 24 mars.

Kl. 3.30 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 18 innevarande mars.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes jordbruksutskottets memorial, nr 29, i anledning av remiss från kamrarna av dels Kungl. Maj:ts proposition (nr 197) med förslag till lag om ändring i 6, 59 och 83 §§ lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, dels vissa motioner angående ändring i grunderna för vägskattens utgörande.

§ 3.

Fråga om remiss till utskott av en motion.

För remiss till utskott föredrogs härefter herr *Mårtensons m. fl.* å kammarens bord vilande motion, nr 426, i anledning av Kungl. Maj:ts i nästföregående paragraf omförmälda proposition nr 197; och begärdes ordet därvid av

Herr **Eriksson** i Grängesberg, som anförde: Herr förste vice talman! Den nu föredragna motionen bör givetvis behandlas av samma utskott, som skall handlägga Kungl. Maj:ts proposition, nr 197, med förslag till lag om ändring i 6, 59 och 83 §§ i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet. Denna proposition har av båda kamrarna hänvisats till jordbruksutskottet. Utskottet har emellertid i sitt nyss bordlagda memorial nr 29 anhållit, att propositionen måtte få till kamrarna återlämnas, detta i syfte att densamma måtte remitteras till första särskilda utskottet. Då man i nuvarande stund icke vet, vilken ställning kamrarna komma att intaga till denna jordbruksutskottets hemställan, och då det följaktligen är ovisst, huruvida den nu ifrågavarande motionen bör behandlas av jordbruksutskottet eller av första särskilda utskottet, får jag, med stöd av § 58 moment 2 i riksdagsordningen, anhålla, att frågan, till vilket utskott motionen bör hänvisas, måtte bordläggas.

Den sålunda uppkomna frågan om till vilket utskott ifrågavarande motion borde remitteras bordlades.

§ 4.

Vid härpå skedd föredragning av herr *Olssons* i Kullenbergstorp *m. fl.* motion, nr 427, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 197 yttrade:

Herr **Eriksson** i Grängesberg: Herr förste vice talman! På de av mig nyss beträffande motionen nr 426 angivna grunder hemställer jag om bordläggning jämväl av frågan om, till vilket utskott nu förevarande motion bör hänvisas.

Jämväl denna fråga bordlades.

§ 5.

Vidare föredrogos var för sig övriga på bordet liggande motioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 428 av herr *Hansson* i Stockholm *m. fl.;*
nr 429 och 430 av herr *Nilsson* i Tånga;
nr 431 av herr *Ros m. fl.;*
nr 432 och 433 av herr *Anderson* i Storegården *m. fl.;*
nr 434 av herr *Pettersson* i Hällbacken *m. fl.;*
nr 435 av herr *Frost m. fl.;*
nr 436 av herrar *Hage* och *Vennerström;*
nr 437 av herr *Andersson* i Löbbo *m. fl.;* och
nr 438 av herrar *Svensson* i Grönvik och *Johanson* i Hallagården; samt

till statsutskottet motionen nr 439 av herr *Anderson* i Linköping.

§ 6.

Statsutskottets härpå föredragna utlåtande nr 4 bordlades åter.

§ 7.

Herr förste vice talmannen gav nu på begäran ordet till

Herr **Eriksson** i Grängesberg, som yttrade: Herr förste vice talman! Jag anhåller att få föreslå, att de båda ärendena om hänvisning till utskott av motionerna nr 426 och 427 må å föredragningslistan för nästa sammanträde i nu nämnd ordning uppföras näst efter jordbruksutskottets memorial nr 29.

Denna hemställan bifölls.

§ 8.

Fru *Nordgren* avlämnade en motion, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 114, med förslag till förordning om erkända sjukkassor m. m.

Nämnda motion, som erhöll ordningsnumret 440, bordlades.

§ 9.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 99, till Konungen i anledning av väckt motion om upphävande av tullen å jäst.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets

utlåtande, nr 5, angående reglering för budgetåret 1927—1928 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet; samt

memorial:

nr 51, angående överlämnande till andra särskilda utskottet av punkt 142 under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen; och

nr 52, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens för budgetåret 1927—1928 åttonde huvudtitel;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 166, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar m. m.; och

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av den nyttjanderätt till Tuna bergslags allmänning i Södermanlands län, som må tillkomma Tunabergs kopparverk; samt

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion angående omläggning av gällande bestämmelser om ersättning till besiktningsmän vid under offentlig kontroll ställda slakterier; och

nr 2, i anledning av väckt motion angående beredande av särskild kompetens för fullgörande av vissa med styresmansbefattning för sjukvårdsanstalt förenade åligganden.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Persson* i Falla	under	8 dagar fr. o. m. denna dag,
» *Anderson* i Linköping	»	den 26 mars,
» *Eriksson* i Grängesberg	»	» 26 »
» *Alströmer*	»	6 dagar fr. o. m. den 27 mars och
» *Engberg*	»	den 26 mars.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.52 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Lördagen den 26 mars.

Kl. 11 f. m.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 19 innevarande mars.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott fru *Nordgrens* på kammarens bord liggande motion nr 440.

§ 3.

Vidare föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 5.

§ 4.

Härefter föredrogs statsutskottets memorial, nr 51, angående överlämnande till andra särskilda utskottet av punkt 142 under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 5.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets memorial, nr 52, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens för budgetåret 1927—1928 åttonde huvudtitel blevo de i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna av kammaren godkända.

§ 6.

Jordbruksutskottets utlåtande nr 28, som nu föredrogs, bordlades ånyo.

§ 7.

Ang. remiss av propositionen nr 197 m. m.

Till behandling upptogs jordbruksutskottets memorial, nr 29, i anledning av remiss från kamrarna av dels Kungl. Maj:ts proposition (nr 197) med förslag till lag om ändring i 6, 59 och 83 §§ lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, dels vissa motioner angående ändring i grunderna för vägskattens utgörande.

Till jordbruksutskottet hade hänvisats dels Kungl. Maj:ts proposition nr 197, med förslag till lag om ändring i 6, 59 och 83 §§ lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, vilket förslag avsåge änd-

ring i grunderna för vägskattens utgående, dels två likalydande motioner, nämligen nr 16 i första kammaren av herr *C. Petrus V. Nilsson m. fl.* och nr 15 i andra kammaren av herr *Johansson* i Kälkebo *m. fl.* likaledes angående ändring i samma grunder.

Ang. remiss av propositionen nr 197 m. m. (Forts.)

Under åberopande av kamrarnas protokoll den 25 februari 1927 angående tillsättande av ett särskilt utskott för vissa skattefrågors behandling samt med hänvisning till innehållet i ovanberörda proposition och motioner hemställde utskottet,

1) att propositionen nr 197 måtte till riksdagens kamrar återlämnas;
2) att motionen I: 16 måtte till första kammaren återlämnas; samt
3) att motionen II: 15 måtte till andra kammaren återlämnas.

Sedan *punkten 1* föredragits, anförde:

Herr **Johansson** i Kälkebo: Herr talman! I förevarande memorial har jordbruksutskottet hemställt att få till kamrarna återlämna dels den vid föredragna punkt avgivna kungl. propositionen och dels vid de två följande punkterna, som avlämnades i början av riksdagen, en i första och en i andra kammaren; den senare har framburits av mig och är dessutom underskriven av andra kammarledamöter. Det är egentligen till den sista, som mitt intresse anknyter sig.

Man kan icke neka till, att det ser ut, som om jordbruksutskottet velat genom att återlämna dessa framställningar komma ifrån att taga befattning med en fråga, som utskottet tyckt icke vara behagligt att behandla. Detta må emellertid vara en sak för sig. Utskottet har nu icke sagt ifrån, var man tänkt sig framställningarna skulle hamna. Man kan dock av motiveringens sista stycke förstå, att man avsett, att frågorna skulle gå till det särskilda utskottet nr 1 eller det s. k. kommunalskatteutskottet. För min del har jag den uppfattningen, att åtminstone min motion är av den natur, att den sakligast och bäst kan behandlas i jordbruksutskottet, och hela den lagstiftning, som rör vägväsendet, synes aldrig ha varit av den innebörd, att den borde handläggas som en kommunalskattefråga. Det torde föreligga starka skäl för att icke nu sammankoppla dessa båda spörsmål, och jag tror därför, att det vore lyckligast, om jordbruksutskottet finge behålla de ifrågavarande motionerna och propositionen.

Jag skall följaktligen, herr förste vice talman, vid den nu föredragna första punkten i memorialet yrka avslag på utskottets förslag; mitt yrkande innefattar då naturligtvis också, att jag har samma ståndpunkt beträffande punkterna 2) och 3).

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman! Jordbruksutskottet, till vilket ifrågavarande ärende remitterats, har ansett, att detsamma lämpligen bör behandlas av det särskilda utskott, som har att handlägga kommunalskattefrågan. Herr Johansson i Kälkebo nämnde nu, att enligt hans mening ärendet icke stode i något närmare samband med berörda fråga. Jag vill gentemot detta fästa uppmärksamheten på att när kamrarna år 1922 behandlade ett förslag, som gick ut på ändring av väglagstiftningen, uttalade det då tillsatta särskilda utskottet, att denna sak så nära sammanhängde med kommunalskattefrågan, att man ifrågasatte, huruvida icke dessa angelägenheter borde lösas i ett sammanhang. Vi ha därför nu ansett, att då det i år finnes ett särskilt utskott, som har att syssla med kommunalbeskattningen, det vore lämpligt att samma utskott också finge upptaga spörsmålet om vägfrågan. Detta är skälet till att utskottet velat till kamrarna återlämna förevarande kungl. proposition, och

271430. *Kartong* med ändring å sid. 6 i andra stycket under § 8.

Ang. remiss av propositionen nr 197 m. m. (Forts.)

jag tror, att utskottet härvidlag handlat riktigt. Jag ber på dessa grunder att få yrka bifall till jordbruksutskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herr *Andersson* i Höör.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels att kammaren jämte det utskottets hemställan bifölls måtte överlämna Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition till första särskilda utskottet, dels ock att kammaren måtte avslå utskottets i punkten gjorda hemställan; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

Punkten 2.

Med anledning av utskottets hemställan medgav kammaren, att ifrågavarande motion, I: 16, finge överlämnas till första särskilda utskottet.

Härpå föredrogs *punkten 3.* Därvid yttrade:

Herr **Johansson** i Kälkebo: Herr talman! I anslutning till mitt yttrande nyss ber jag att få vidhålla mitt yrkande om avslag av utskottets förslag vid denna punkt.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande, att ifrågavarande motion må återlämnas.

Vidare anfördes ej. Efter av herr förste vice talmannen givna propositioner dels att kammaren, med anledning av utskottets hemställan i föreliggande punkt, måtte medgiva, att ifrågavarande motion, II: 15, finge överlämnas till första särskilda utskottet, dels ock att kammaren måtte avslå utskottets i punkten gjorda hemställan, fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 8.

Härefter föredrogs den vid kammarens nästföregående sammanträde uppkomna, men då bordlagda frågan om till vilket utskott hänvisning borde ske av herr Mårtensons m. fl. motion, nr 426, i anledning av Kungl. Maj:ts i § 7 här ovan omförmälda proposition nr 197.

Herr förste vice talmannen föreslog att, sedan kammaren nu beslutit, att nämnda proposition skulle överlämnas till första särskilda utskottet, jämväl förevarande motion måtte dit remitteras; och fattade kammaren beslut i enlighet härmed.

§ 9.

Vid härpå skedd föredragning av den ävenledes på bordet liggande frågan om till vilket utskott hänvisning borde ske av herr Olssons i Kullenbergstorp m. fl., motion, nr 427, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 197, blev, på förslag av herr förste vice talmannen, jämväl denna motion hänvisad till första särskilda utskottet.

§ 10.

Föredrogos, men blevo ånyo lagda på bordet jordbruksutskottets utlåtande nr 30 samt andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 1 och 2.

§ 11.

Ang. främjande av den svenska sceniska konstens utövning.

Till avgörande förelåg nu andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående åtgärder till främjande av den svenska sceniska konstens utövning.

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 119, hade herr *Vennerström m. fl.* föreslagit, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att utredning måtte verkställas, huruvida, och på vilket sätt genom lagstiftning och annorledes trygghet och stöd skulle kunna bjudas åt den sceniska konstens utövning, samt att för riksdagen måtte framläggas de förslag, som av sådan utredning kunde föranledas.

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl anmälts av herrar *Öhman* och *Dahlén*.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Vennerström:** Herr talman! Det kan ju icke vara av något nämnvärt intresse att taga upp en stor teater- och kulturdebatt inför denna församling i Mariebebådelsestämning och inför en statsrådsbänk, där försvarsministern väntar på behandlingen av fjärde huvudtiteln. Jag måste i alla fall foga en del randanmärkningar till det utskottsbetänkande, som här föreligger.

Jag är mycket tacksam mot utskottet och särskilt mot dess fungerande ordförande herr Lindmark på grund av uttalandet, att det är »ett samhällsintresse av icke ringa vikt, att ifrågavarande konstform, d. v. s. teatern — som i många fall nu ej fyller berättigade krav — föres upp på ett högre plan och att bättre förhållanden skapas på detta område». Jag är glad för detta varma erkännande, men tyvärr förefaller detsamma vara mera en läpparnas bekännelse; det finnes ingen verklig gärning bakom. Om utskottet i anda och sanning gått in för tanken, att den bästa möjliga teatern vore ett betydande samhällsvärde, borde det enligt mitt ringa logiska tänkande ha varit konsekvent om utskottet icke med alla möjliga förevändningar avslagit motionen i fråga utan i stället sökt lägga problemet till rätta och bidragit till att stärka det nämnda betydande samhällsintresset. Nu resonerar emellertid det värderade utskottet så här: Det är av synnerligen stor vikt, att teatern blir bättre än den för närvarande är, alltså låt oss ingenting göra! Låt oss lägga armarna i kors över bröstet och låt utvecklingen själv driva fram det hela! Låt den fria konkurrensen sköta om alltsammans och låt icke riksdagen lägga sig i denna samhällsfråga, som i stället bör klaras på Guds försyn, d. v. s. av den fria konkurrensen. En av mina värderade kamrater i kammaren, som sitter på en här i närheten befintlig bänk — en man med erkänt rika kulturella intressen — yttrade nyligen privat de orden: Slå ihjäl motionen, inte skall väl staten vara någon slags hjälpgumma! Ja, vi ha förut hört samma tanke formas i andra ordalag: man vill icke, att staten skall vara någon jordemoder, som skall söka bibehålla eller stärka livet hos allehanda mer eller mindre livsodugliga institutioner. Den svenska staten har emellertid tillförene genom sitt ställningstagande på ett flertal kulturområden visat sig erkänna betydelsen av de i sådant avseende föreliggande samhällsintressena, och den har även gjort det på områden, som ligga ganska nära dem, som vi behandla vid dagens sammanträde. Jag vill fästa den värderade fungerande ordförandens uppmärksamhet därpå, att den svenska staten har erkänt ett samhällsintresse exempelvis i filmen; man har som bekant t. o. m. gått så långt, att man lagt filmen under statskontroll och under statens censur.

Ang. främjande av den svenska sceniska konstens utövning. (Forts.)

Jag vill vidare fästa uppmärksamheten därvid, att man också erkänt det stora samhällsintresset exempelvis beträffande sådana konstformer som skulptur och målarkonst, och man har som bekant t. o. m. skapat en statlig konstakademi för att hjälpa denna konst till den högsta möjliga utveckling. Jag vill också fästa herrarnas uppmärksamhet därpå, att en sådan kulturgren som musiken åtnjuter understöd från statens sida i många avseenden och att man lämnat direkta statliga bidrag, exempelvis till orkesterföreningar. För icke så länge sedan var det en av utskottets ärade prästerliga ledamöter — inom parentes sagt är det en oerhörd mängd präster inom detta utskott — som vittnade om sin allra starkaste entusiasm för den stora samhälleliga betydelsen av exempelvis regementsmusiken och för det stora kulturella värdet av att beväringspojkarna erhöllo sin vederbörliga musikaliska uppmuntran vid inmarschen till den eller den lilla regementsstaden. Man ville från det hållet t. o. m. medverka till direkta och stegrade statsutgifter beträffande denna musikaliska kulturform. Jag har ingenting att invända emot detta, men jag skulle vilja säga i logikens och samhällsintressets namn, att mig förefaller det, som om även teatern borde vara ett bildnings- och kulturintresse av fullt ut lika mått som de förut nämnda kulturgrenarna.

Den borde även pedagogiskt sett ha den allra största betydelse, och den kan både i fråga om gott och ont sägas vara ett pedagogiskt instrument, som jag tror att herrar pedagoger av facket och icke minst inom detta utskott skulle ha gott av att lägga sig ombord med litet mer än de tillförene gjort. Jag skulle i detta fall vilja ställa den frågan till utskottets värderade fungerande ordförande, om det icke är en rasande skillnad i det pedagogiska värdet mellan en föreställning på kungl. teatern av låt mig säga Per Gynt i den högsta konstnärliga form och en sängkammarfars med alla möjliga av- och påklädningsscener, som kan förekomma t. ex. på Bryggaregatan. Jag tror, att de, som studerat den pedagogiska betydelsen av teatern, måste erkänna, att det är ett samhällsvärde av betydande mått, att man ser till att fostra och vårda teatern och därför bör staten, som ändå skall ha hand om samhällsintresset även i detta fall, hjälpa till på bästa möjliga sätt.

Nu har man ju talat om att man, därest samhället hjälper till litet mera, skulle ramla in mitt i någon fruktansvärd censur. Jag är mycket tacksam för att från utskottsledamöternas sida givits uttryck för denna stora omvårdnad om den konstnärliga friheten. Jag djärves dock säga beträffande denna omvårdnad, att den förefaller mig vara — och detta icke minst från herr Lindmarks sida — i någon mån misstänkt. När jag nämligen tänker på att fientligheten mot och fruktan för censur på detta område komma delvis från samma håll, där man kräver censur på andra kulturområden, så måste jag för min del säga, att jag tror icke så värst mycket på, att det är av fruktan för censuren och av kärlek till den fullständigt anarkistiska friheten på detta område, som herrarna från detta håll gå in för att avstyrka motionen. För övrigt, är det verkligen så förskräckligt farligt med censuren? Vi ha ju som bekant två kungliga teatrar, operan och dramatiska teatern, till vilka svenska staten lämnar mycket betydande penningmedel. Mig veterligt har i det fallet ingen censur förekommit, i varje fall ingen censur av något farligt slag, och jag tror, att vi allesammans äro att gratulera — och detta gäller även om herr Lindmarks Västerbotten — i teaterhänseende, om samma goda standard kunde uppehållas även på de av samhället icke understödda teatrarna.

Sedan har man från utskottets sida talat om, att det förordade teaterrådet strängt taget ingenting är att fundera på. Man anmärker i detta fall, att såsom förutsättning för ett teaterråd skulle föreligga tillräckliga maktresurser antingen i form av t. ex. ett koncessionssystem eller i varje fall tillgång till penningmedel, alltså någon slags av staten rentav bekostad kontrollorganisa-

Ang. främjande av den svenska sceniska konstens utövning. (Forts.)

tion. Jag erkänner dock icke riktigheten av den tankegången. Det finnes säkerligen här i samhället en rad kulturellt intresserade människor, som med största glädje utan någon särskild kostnad skulle ställa sin sakkunskap till förfogande, om det gällde att låt mig säga såsom stöd åt den här närvarande ecklesiastikministern dana ett teaterråd för att hjälpa honom exempelvis med att bedöma utskiftningen av lotterimedlen till teatrarna. Jag är viss om, att det finnes åtminstone något hundratal kulturgestalter, som vore villiga att medverka härtill, utan att herr Lindmark behövde bekosta ett enda öre av sina dyrt förvärvade skattemedel.

Sedan kommer man fram till det rent ekonomiska kapitlet, vilket väl är den ömtåligaste punkten. Jag vill då för min del bekänna, att jag näppeligen vill vara med om att medverka till att staten själv direkt lämnade anslag till liknande ändamål. Men däremot är det ett mycket befogat krav, att lotterimedlen skulle komma till en bättre fördelning än vad fallet tyvärr för närvarande är. Jag har i egenskap av ledamot av konstitutionsutskottet haft tillgång till en promemoria angående samtliga under förra året beviljade lotteriansökningar och däribland även sådana, som röra teatern. Jag finner då ett lotteri beviljat till Göteborg och Hälsingborg med 150,000 lotter à 10 kr. per lott. Jag finner vidare en ansökning från dramatiska teatern beviljad för ett lotteri av 150,000 lotter à 10 kr.; och jag finner slutligen ett lotteri till kungl. teatern av 150,000 lotter à 10 kr. i tre omgångar, sålunda allt i allt en totalsumma i fråga om lotternas antal och kostnader på icke mindre än 7 $^1/_2$ miljoner kronor. Därtill komma vissa lotteribevillningar för Skådebanan och även möjligtvis för folkparkerna; men vi finna dock, att dessa bevillningar på 7 $^1/_2$ miljoner gälla huvudsakligen huvudstaden, de gälla därjämte Göteborg och i liten mån Hälsingborg. Det förefaller mig då ganska underbart, hur herrar talesmän för landsbygden kunna göra gällande, att det är som det är och att vi icke böra se till att eventuellt i landsorten befintliga goda teaterföretag, som vila på en allmän publik organisation och med starkt kommunalt intresse, också erhålla sin del i anslagen från vederbörande lotteribevillningar. Jag vill i det stycket nöja mig med att instämma i ett ord, som nyligen skrevs i en sådan tidning som Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning. Det skrives där som följer: »Något slags ordning måste det emellertid bli med lotteribevillningarna. Det har påpekats tidigare i dessa spalter och det förtjänar upprepas, att det nuvarande systemet är alldeles otillfredsställande. Här kunde man verkligen tänka sig, att en anslagsbeviljande myndighet trädde i stället för de växlande regeringarna, men den skulle då inte ha till uppgift att genomföra ett stockholmskt storbruk, utan den skulle tvärtom genom själva sin sammansättning utgöra en borgen för ett tillbörligt beaktande av riksintresset. Enligt vad vi erfarit förestår just nu en ökning i lotternas antal från 150.000 till 200,000. Den allmänhet, som spelar ihop vinsterna, borde inte vara utan inflytande på huru de användas. Det är antagligt, att de flesta lotterna säljas utanför huvudstaden.»

Jag ber att helt och fullt få instämma i detta mycket sunda och kloka uttalande från Göteborg, som kan tjänstgöra som en lämplig fingervisning för att huvudstaden i detta fall icke bör dominera, utan att i stället intresset för landsbygdens teater och intresset för den bästa möjliga teater blir genom vederbörlig hjälp utan belastning av statens egen kassa hjälpt på fötterna igen.

Slutligen ett enda ord till, nämligen rörande frågan om de publikorganisationer, i vilka herr Lindmark och även utskottsmajoriteten ser frälsningen undan skyldigheten att behöva godkänna motionen. Jag ber att på det allra kraftigaste få understryka den tanken, och jag gör det så mycket hellre som den kommit från en starkt folklig teaterorganisation, nämligen från Skådebanan, en sådan som själv vilar på den starka publikorganisationen, men som,

Ang. främjande av den svenska sceniska konstens utövning. (Forts.)

märk väl, på samma gång även har anslag från staten i form av delaktighet i den eller den lotteridragningen. Min mening är den, att det första och primära är icke statens hjälp, staten skall icke vara någon hjälpgumma eller jordemoder. Men när det finnes ett verkligt intresse, buret av breda folklagers organisationer i form av publikorganisationer och därjämte verkande med kommunala anslag, förefaller det mig rimligt, att man kan gå fram till staten och säga: här finnes ett kulturintresse, vi gå in för stora och betydande ekonomiska uppoffringar! Kan man då icke begära att svenska staten lämnar anslag, icke i form av pengar från statens kassa, utan i form av lotteribevillningar och att icke dessa anslag komma uteslutande huvudstaden och eventuellt Göteborg eller Hälsingborg till del!

Från sådana synpunkter vill jag för min del, ehuru jag vet att det icke hjälper något till — den för sitt stora kulturintresse bekanta första kammaren har ju redan sagt nej till motionen i fråga och det hela kommer sålunda i år icke att lända till något resultat — i alla fall, för att rädda min egen själ och giva frågan en liten stöt framåt, yrka bifall till motionen.

I detta yttrande, under vilket herr talmannen inträtt och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herrar *Englund* och *Holmström* i Gävle.

Herr **Lindmark:** Herr talman! Herr Vennerström började med att konstatera, att utskottet hade givit sitt erkännande åt motionen genom att framhålla teaterns betryckta läge. Och det är ju så, att icke minst den som kommer ifrån landsbygden med lätthet kan slå fast, att teaterverksamheten ingalunda befinner sig på den höga kulturnivå, som man skulle kunna önska. Detta omdöme gäller dock naturligtvis icke de kungliga teatrarna här i Stockholm, som torde befinna sig i högsta klass. Men det finns dock andra teatrar inom Stockholm, som tillhöra den sämre sorten och som torde komma under det allmänna omdömet att förhållandena icke äro bra sådana de äro. Skulle man därjämte skärskåda de teatrar och de teatersällskap som uppträda på landsbygden, torde det fällda omdömet bli ändå riktigare. Men detta, att man kan konstatera mindre tillfredsställande förhållanden på detta område, innebär icke att det är så lätt att finna en god och framkomlig lösning av frågan vad som är att åtgöra. Detta är ett problem, som flera gånger varit under riksdagens omprövning, bl. a. 1920 och 1926, och alltid har man stannat inför omöjligheten att finna en framkomlig linje.

Utskottet har även nu försökt att tränga in i problemet och har härvid konstaterat att samma svårigheter fortfarande faktiskt föreligga, även med de åtgärder som nu blivit föreslagna, t. ex. i form av koncessionssystem å teaterverksamhetens område. Det torde icke kunna förnekas att, om man ger sig in på ett kontrollsystem, ett visst hämmande inflytande på de fria konsternas område härigenom skulle uppkomma. Då skulle det inte gälla teatrarna endast, utan skulle staten öva en viss kontroll, ett visst reglerande inflytande härvidlag, så borde det givetvis även gälla en del andra av de sköna konsterna, t. ex. måleriet och poesien. Herr Vennerström framhöll, att redan nu understödjas i viss grad de sköna konsterna. Men detta är ju endast rent ekonomiskt; vi ha icke skrivna lagar och författningar i övrigt rörande de sköna konsterna, utan dessa ha frihet att utveckla sig efter sitt eget kynne. Vi torde också kunna enas om det riktiga i den satsen att varje konstart bör ha sin frihet.

Herr Vennerström var inne på att tala om filmcensuren och att en motsvarig anordning torde vara lämplig i fråga om teatern. Men om vi se på det förslag, som framlagts i motionen, skola vi dock komma ihåg att när det gäller filmcensur, så innebär detta egentligen endast en kontroll av repertoaren, men

Ang. främjande av den svenska sceniska konstens utövning. (Forts.)

så skulle icke bliva fallet, i händelse vi finge en teatercensur. Där skulle man egentligen öva en första kontroll beträffande teaterledarna, men sedan frågan om ledarna blivit avgjord, så vore också den vidare kontrollen ur spelet. Allt vad teatersällskapet sedan skulle bjuda på, dess repertoar, det skulle man icke ha något inflytande över. Om vi tänka på det beroende teatern har av publiken, så kunna vi förstå att även en relativt högt stående teaterledare, som behärskar sin konst, skulle icke förty vara hänvisad till att taga mycket stor hänsyn till vad publiken kräver och önskar.

Såsom ett försök att lösa denna svårighet har man pekat på lämpligheten av att införa s. k. teaterråd. Ett sådant har också blivit infört i Danmark, men det är något alldeles nytt, vi ha ännu icke sett, huru detta råd verkar, och det kan sålunda vara skäl att se tiden an och inhämta erfarenhet, huruvida detta teaterråd kan fylla sin uppgift. Det kan också vara skäl att peka på ett par tre verkningar som ett teaterråd kan komma att medföra, ett par tre frestelser, som ett teaterråd kan utsättas för. Det ligger mycket nära till hands att tänka sig att ett teaterråd kan falla för frestelsen att gynna personliga vänner. Det kan också tänkas att det blir ett hjälpmedel i deras händer, när det gäller deras konkurrensavund. Ty av vilka kommer teaterrådet att bestå? Det blir några av teaterns främsta målsmän här i Stockholm. I deras intresse ligger det att begränsa teaterinitiativet just för dessa, som ha sin hemort i Stockholm, som stå under inflytande av det teaterväsen som finns här, och konkurrensen på området skulle sålunda till en viss grad komma att hämmas. Genom den åtgärd som här föreslås skulle man även monopolisera hela teaterrörelsen, något som väl knappast skulle vara till nytta för det hela.

En punkt, där man kan vara med om att gärna gå motionärerna till mötes, gäller förbättringen av det rättsliga förhållandet mellan teaterledare och artister. Härutinnan har föreslagits ett visst stadgande eller en förordning, som skulle reglera detta rättsförhållande. Även talas om bokföringspliktens införande. Beträffande denna senare vill jag erinra, att bokföringsfrågan föreligger framförd i en särskild motion, som sedermera under riksdagens lopp kommer under riksdagens prövning. Troligen kommer riksdagen att bifalla denna motion, och i så fall har man skäl att anse, att rättsförhållandet till en viss grad kommer att förbättras. Men i övrigt torde den rätta linjen när det gäller att lösa rättsförhållandet ligga på det fria avtalets område, d. v. s. genom anställningskontrakt skulle artisterna kunna få den rättssäkerhet gentemot teaterföretagen, som kan vara berättigad.

Komma vi så slutligen till den viktigaste punkten, när det gäller hela denna fråga, nämligen den ekonomiska sidan av saken, så är det givetvis så, att vill man hjälpa teatern verksamt, då skulle det vara genom pekuniärt understöd från statens sida. Men vi kunna först som sist konstatera att, i händelse staten skulle ekonomiskt stödja teatern, så att den bleve av verkligt folklig betydelse här i landet, så skulle detta kräva så stora belopp, att det aldrig kan komma i fråga att få införd en sådan ordning. Nu har herr Vennerström såsom huvudmotionär icke heller velat vara med om något sådant, utan menat att lotterimedel skola tagas i anspråk. Men det är ju vad som redan nu sker, och det står ju också i Kungl. Maj:ts fria skön att fortsätta på den linjen, och det är väl också sannolikt att, i händelse anledning därtill kan anses föreligga, man kommer att ytterligare fortsätta på den linjen. Och om man kommer att använda lotterimedel i viss större utsträckning för detta ändamål, så har utskottet givetvis intet att häremot invända.

Utskottet har på grundval av de huvudsynpunkter jag här framfört icke kunnat vara med om att tillstyrka motionen. Och nu då frågan i alla fall är fallen vid denna riksdag genom det belut som första kammaren fattat, så torde

Ang. främjande av den svenska sceniska konstens utövning. (Forts.)

det icke föreligga någon större anledning att i dag ytterligare diskutera denna fråga.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Holmström** i Gävle: Herr talman! Jag tror att anledningen till att utskottet avstyrkt denna motion kan sammanfattas i de ord som utskottets ärade ordförande här nyss sade i början av sitt anförande. Han sade nämligen att man inte kunnat finna någon god och framkomlig lösning av frågan. Ja, hade motionärerna kunnat finna en sådan, så hade den naturligtvis preciserats i motionen, och då hade motionen icke heller behövt besvära andra kammarens första tillfälliga utskott. Men nu är det så, att det här famnar om så många stora frågor, att man icke kan komma med något precis utformat förslag, men man anser å andra sidan frågan vara av den betydelse att den bör utredas, och därför yrka ju också motionärerna på en utredning av frågan.

Utskottet säger också mycket vackra ord i början av sitt utlåtande, och detta gör att man genast frestas att tro att, då utskottet kommer till slutet, så skall det ställa sig avstyrkande. Utskottet säger att motionärerna ej visat på några tjänliga åtgärder, om man undantar statens pekuniära stöd. Men motionärerna ha dock påpekat en hel del saker. Motionärerna ha sålunda talat om att det förberedes i Tyskland och Tjeckoslovakien införande av en särskild teaterlag; vidare att man i Österrike har både en teaterlag och en skådespelarelag; att man i Danmark har fått ett teaterråd; att man i Jugoslavien förstatligat all teater; att Tyskland har 338 fasta teatrar och att av dessa omkring 200 äro i statens och kommunens ägo; att Tyskland underhåller 20 resande teatersällskap; att i Tjeckoslovakien mer än halva antalet fasta teatrar har statsanslag och att skådespelarna där äro enligt lag sjuk-, pensions-, olycksfalls- och arbetslöshetsförsäkrade; och att slutligen i det lilla Schweiz ej mindre än 10 teatrar åtnjuta statsunderstöd.

Detta är ju en hel del förhållanden som äro omnämnda i motionen och som en blivande utredning närmare skulle undersöka. Vidare talas om att det också icke skulle vara ett direkt koncessionssystem som skulle kunna komma i beaktande, man dock i alla fall skulle kunna tänka sig en myndighetsprövning i viss omfattning av materiella och ideella förutsättningar för teaterverksamhet. Och till allt detta skulle jag nu vilja foga ännu en tanke, nämligen den, att det skulle ordnas kretsteatrar; man kan icke ordna fasta teatrar i landsorten, därtill räcker icke publiken, men väl kan man ordna det så, att en fast teater har en viss krets att arbeta inom.

Min ärade medmotionär herr Vennerström nämnde, att en ledamot av kammaren sagt, att man icke fick betrakta staten som en hjälpgumma åt teatern. Men betänk i huru många fall är icke staten en hjälpgumma! Se t. ex. på åttonde huvudtiteln, där sida efter sida stå angivna anslag till alla möjliga ändamål, av vilka bra många ha rätt litet med kultur att skaffa, för att inte säga något ännu värre. Det är ju så, att teatern i alla tider varit en kulturfaktor och en kulturfaktor av mycket hög rang. Nu är det så tyvärr på grund av publikens smak, att den enda teater, som kan ekonomiskt bära sig i landsorten, är den, som är av det allra lättaste slaget. Men teatern skall vara en uppfostrare, och därför måste staten enligt vårt förmenande träda emellan för att höja publikens smak från det lättare, som bjudes i revyer och sådant, till att älska den teater, som är av konstnärligt och litterärt värde. Därför kräves det ett ingripande från statens sida. Som herr Vennerström påpekade, har det aldrig varit tanke på att, exempelvis genom anslag under åttonde huvudtiteln, staten skulle direkt ekonomiskt stödja teatern, utan det har endast varit fråga om ett indirekt stöd genom tilldelande av vinster utav vissa lotteridragningar, men även, och det anser jag mycket viktigare, att staten skulle

träda in för att organisera det hela. Det behövs en hand uppifrån, som tager sig an denna mycket viktiga verksamhet.

Herr talman, jag anhåller att få instämma i herr Vennerströms yrkande om bifall till motionen.

Häruti instämde herr *Olovson* i Västerås.

Ang. främjande av den svenska sceniska konstens utövning. (Forts.)

Herr **Jonsson:** Herr talman! Jag skall icke hålla något längre tal, utan jag har endast begärt ordet för att framställa ett annat yrkande än de, som redan blivit framförda. Jag finner det under alla omständigheter ganska förklarligt, att utskottet kommit till det resultatet, att utskottet yrkat avslag på motionen. Men den egendomliga motivering, vilken icke mindre än åtta av utskottets ledamöter haft tid att vara med om att behandla, den kan jag icke underskriva under några omständigheter. Jag understryker vad som redan sagts av herr Vennerström, att man i början av motiveringen med all möjlig styrka framhäver, att här är det ett verkligt samhällsintresse, som det är fråga om, för att därefter i fortsättningen av motiveringen försöka bevisa, att åt detta samhällsintresse bör samhället icke ägna något som helst intresse. En sådan underbar motivering kan kammaren, synes det mig, inte vara med om att skriva under. Kammaren kan nämligen rätt snart komma i den situationen, att kammaren finner det nödvändigt att förorda positiva åtgärder på området, och då är det bra att nu ha skrivit så litet som möjligt och i varje fall, att icke ha varit med om att skriva under, att kammaren avvisar koncessionssystem och överhuvud taget alla de olika uppslag, som framkommit. Det är bäst att ha uttalat sig försiktigt, eller rättare sagt det är bäst att icke alls ha gjort något uttalande, och därför föreslår jag kammaren att bifalla utskottets utlåtande med strykande av motiveringen.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen samt 3:o) bifall till det av herr Jonsson under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Votering begärdes likväl av herr Jonsson, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapropositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 3:o) angivna nu antogs till kontraproposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd samt anslagen:

Den, som vill, att kammaren bifaller första tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Jonsson under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nejpropositionen, vadan kammaren bifallit det av herr Jonsson under överläggningen framställda yrkandet.

§ 12.

Ang. befrämjande av näringslivet i Norrbottens läns skogs- och fjällbygd.

Å föredragningslistan var härefter uppfört andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående utveckling och stödjande av näringslivet i Norrbottens läns skogs- och fjällbygd.

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 273, hade herr *Grapenson* föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående näringslivets utveckling och stödjande, särskilt med hänsyn till traktens gamla, naturliga näringskällor, i Norrbottens läns skogs- och fjällbygd samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **Grapenson:** Herr talman, mina herrar och damer! Såväl utskottet som de myndigheter, vilka yttrat sig över motionen, ha intagit en välvillig ståndpunkt till de däri berörda frågorna, även om man avstyrker den begärda utredningen på grund av att ifrågavarande ärenden antingen äro under utredning eller också föremål för ortsmyndigheternas uppmärksamhet. Och det är givetvis glädjande, att så är, men det kvarstår dock ett och annat i samband härmed, som åtminstone icke förefaller vara obehövligt.

Jag har i motionen påvisat den ödesdigra inverkan, som de då och då återkommande missväxtåren utöva till reducerande av kreatursstammen. Åtgärder för avhjälpande eller för förebyggande av denna olycka, beträffande vilken jag hänvisar till motionen, ha föreslagits, men man tyckes icke kommit till något resultat. Man har emellertid ansett, att det vid sådana tillfällen skulle beviljas fraktlindringar för befrämjande av foderinköp söderifrån. Det är också verkligen nästan beklämmande att tänka sig att under ett sådant år som detta, då kreatursägarna i Norrbottens skogs- och fjällbygder genom nedslaktning reducerat sin värdefulla kreatursstam i brist på hö, det under samma tid finnes oerhörda mängder foder i de sydligare belägna delarna av landet, foderförråd, som icke landet i övrigt behöver och som man icke där nere kan förbruka och som hellre kanske få ruttna ned än man finner på någon utväg att få dem dit upp för att rädda den hotande kreatursstammen, vilkens nedslaktande betyder ett svårt slag för ortens utveckling.

Man har också nämnt, att det skulle åstadkommas fraktlindringar för gödningsämnen för att på det viset sätta den norrländska jordbrukaren i stånd att verkligen draga nytta av sina odlingar, till vilka som bekant numera i viss form utgår hjälp av allmänna medel. Genom nedslaktning av kreatur och genom oförmågan att skaffa tillräckliga gödningsämnen äventyras eller åtminstone försenas denna välsignelsebringande odling i betänklig grad, samtidigt som orten utarmas. Hushållningssällskapet och länsstyrelsen ha redan tidigt på hösten detta år gjort framställning om fraktlindring för kreatursfoder. Denna framställning möttes med avslag från järnvägsstyrelsen, och mig veterligt har icke Kungl. Maj:t, sedan framställningen dit ingått, ännu avgjort ärendet. Tidningarna bringa fortfarande meddelanden om att reduceringen av kreatursstammen däruppe alltjämt fortfar, på den grund, att höskörden slagit fel, så att foderförrådet ej räckt till för de förefintliga kreatursbesättningarna. En fråga av denna art torde dock vara värd en utredning.

Vidare har i motionen framkastats tanken på att i vissa fall statsinlösen skulle äga rum av i ödebygden liggande ensamma lägenheter och småbyar om ett par

Ang. befrämjande av näringslivet i Norrbottens läns skogs- och fjällbygd. (Forts.)

gårdar. Det har också visat sig, att de där boende människornas ställning många gånger är svår, och att, så långt man nu kan se, några utsikter att deras ekonomiska ställning kan bli bättre äro svåra att upptäcka. Fattigvården, skolgången, själavården på sådana orter bli kostsamma både för stat och kommun. Även denna fråga synes mig vara värd någon uppmärksamhet, en utredning.

Beträffande renskötseln, vilken jag tidigare framhållit såsom en viktig biinkomst för jordbruket i den norrbottniska skogs- och fjällbygden, pågår det en utredning, men om man å ena sidan tänker på de svårigheter, som befolkningen däruppe kämpar emot och å den andra på den långa tid, denna utredning tagit, innan riksdagen får taga ställning till frågan, så blir man en smula beklämd. Det är icke underligt om man många gånger, eller åtminstone en och annan gång, däruppe med tanke på detta långsamma tempo frestas att fråga sig, om icke dröjsmålet kanske beror på att de, som hava makten, icke hava så mycken tanke på huru den fattige nybyggaren där i avkrokarna kan ha det. Det vore önskligt, att denna utredning snarast möjligt bleve klar. Det vore också önskligt, att det blivande regeringsförslaget i ärendet visade större förståelse för den bofasta befolkningens behov beträffande antalet skötesrenar i lappens vård, än vad sakkunniga av år 1919 visat.

Beträffande jakten föreligger det ju ett förslag, som är under riksdagens prövning. Med hänsyn till detta förslag kan jag icke underlåta att redan nu framhålla det egendomliga i att man avfattat bestämmelser i syfte att skydda björnstammen däruppe, att skydda björn och lo. Under de gångna åren, då å nationalparkerna förefunnits jaktförbud å dessa djur, har man gjort den iakttagelsen, att björnstammen ökades. Det ligger någonting egendomligt i detta, att ett rovdjur sådant som björnen skall skyddas. Renskötseln skall skyddas, lappen skall skyddas, men man skall också skydda björnen, som är en stor fiende och särskilt farlig på våren för de små renkalvarna. När man framställt ett dylikt förslag, har man nog icke heller tänkt på de människor, som i vällovliga ärenden vistas ute ensamma i skog och mark. Man tänker icke på den ensamme lappen, som sköter om sina renar och kanske med hjärtat i halsgropen varje ögonblick väntar att stå inför det vilddjur, som björnen dock trots allt är. Man synes icke tänka på fjällbygdsborna i övrigt, som i angelägna ärenden vandra på den ensamma skogsstigen, kanske långt från närmaste människoboning, och veta att en farlig slagbjörn vilket ögonblick som helst kan visa sig. Man ser vidare, att den skadegörelse, som björnen åstadkommer, skall ersättas av staten. Jag har icke studerat lagförslaget så noga och vet därför icke, hur det ställer sig med ersättningsskyldigheten i det fall, att en björn skulle riva ihjäl en familjefader. Jag har icke sett, om det ifrågasättes någon statspension till de efterlevande i ett sådant fall. De enkla människorna däruppe göra helt visst inför ett sådant lagförslag en hel del reflexioner. Björnen skall skyddas, och det har hänt, att lappar, vilka skjutit en björn, som visat sig farlig för deras renhjordar, blivit bötfällda för detta. Alltså rovdjuret skall skyddas. Men sätter den fattige nybyggaren upp ett giller på kronomark i avsikt att hålla nöden borta från sin kanske talrika familj, så blir han i dubbel måtto bestraffad. Han bötfälles dels för olaga jakt å kronomark och dels för användande av olaga fångstredskap. Vi ivra med rätta för humaniserade slaktmetoder. Björnen och lon torde icke tillämpa gällande lag vid sina talrika slakter däruppe. Dessa djur skyddar man, men om den fattige nybyggaren sätter upp ett giller, så blir följden den, som jag nyss nämnt. Det torde icke vara så egendomligt, om den fattige nybyggaren däruppe skulle falla för frestelsen att ifrågasätta, om icke de svenska statsmakterna i själva verket anse, att björnen är värdefullare än nybyggaren.

Ja, detta berör nu den föreliggande motionen endast på avstånd. Det tillhör mera den blivande jaktlagen. Men jag har i varje fall icke kunnat underlåta

Ang. befrämjande av näringslivet i Norrbottens läns skogs- och fjällbygd. (Forts.)

att redan nu i någon mån påpeka dessa egendomligheter, inför vilka man, när det gäller frågors behandling, som beröra trakten däruppe, står en smula frågande. För att återgå till den utredning, jag i motionen påyrkat, har man också däruppe stått särskilt frågande inför den föreliggande svårigheten att i ett nödläge få fraktlindring å fodervaror, och även inför svårigheten att på billigast möjliga sätt kunna ordna transporten av konstgödsel dit upp.

Herr talman, med de anförda synpunkterna för ögonen ber jag, till den kraft och verkan det hava kan, att få yrka bifall till min motion.

Herr **Lindberg:** Herr talman! Då utskottet avstyrkt motionen, har detta icke skett därför att utskottet ansett, att ytterligare åtgärder från statsmakternas sida äro obehövliga för att hjälpa upp näringslivet i ifrågavarande bygder. Av länsstyrelsen och av Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, vilka myndigheter väl torde känna till förhållandena i fråga, har det emellertid framhållits, att en utredning av den omfattande natur, motionären föreslagit, skulle komma att förhindra eller fördröja partiella förbättringar på olika av motionären berörda områden av näringslivet.

Vidare har utskottet funnit, att statsmakternas uppmärksamhet redan blivit fäst vid flertalet av spörsmålen och att till och med utredningar pågå. Detta har varit huvudskälen för utskottet, och utskottet har ansett dem vara så tungt vägande, att utskottet nödgats avstyrka bifall till motionen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 13.

Till behandling upptogs nu statsutskottets utlåtande, nr 4, angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Anderson** i Råstock som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att statsutskottets förevarande utlåtande nr 4 måtte på det sätt föredragas, att endast nummer och kantrubriker vid de olika punkterna upplästas, allt i den mån icke annat föredragningssätt särskilt påkallas.

Denna hemställan bifölls.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkterna 3 och 4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21, angående anslag till det frivilliga skytteväsendets befrämjande m. m.

Ang. det frivilliga skytteväsendets befrämjande.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 23 av fjärde huvudtiteln föreslagit riksdagen att dels till det frivilliga skytteväsendets befrämjande för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 470,000 kronor, dels ock medgiva att till den vid skytteförbundens överstyrelses expedition anställda personalen, med undantag av kassaförvaltaren, finge från förefintliga reservationer under extra anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande under år 1927 utbetalas dyrtidstillägg enligt de grunder, som för samma år vore eller kunde varda bestämda i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade statsutskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen:

de två likalydande motionerna nr 77 inom första kammaren av herr *Trygger m. fl.* och nr 91 inom andra kammaren av herr *Lindman m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att för det frivilliga skytteväsendets befrämjande för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 500,000 kronor; samt

motionen nr 171 inom första kammaren av herr *Lindhagen*, som föreslagit, att riksdagen måtte avslå det under fjärde huvudtiteln för frivilliga skytteväsendets befrämjande äskade anslaget å 470,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 77 och II: 91 i vad desamma skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionen I: 171, till det frivilliga skytteväsendets befrämjande för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 470,00 kronor; och

b) medgiva, att till den — — — lika med Kungl. Maj:t — — — i statens tjänst.

Vid denna punkt hade reservationer avgivits:

av herrar *Widell, Bergqvist, Hallin, Rooth, Wiklund, Olsson* i Blädinge, *B. F:son Holmgren* och *Järte*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) med bifall till motionerna I: 77 och II: 91 samt med avslag å motionen I: 171 till det frivilliga skytteväsendets befrämjande för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 500,000 kronor; och

b) —»; samt

av herrar *Johan Nilsson* i Malmö, *Walles, Asplund, P. Albert Bergström, Carl Johansson, Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Carlsson-Frosterud,*

Ang. det frivilliga skytteväsendets befrämjande. (Forts.)

Törnkvist i Karlskrona, *Nilsson* i Örebro och *Ward*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) med bifall till motionen I: 171 avslå såväl det av Kungl. Maj:t framställda förslaget som motionerna I: 77 och II: 91 om anvisande av anslag för budgetåret 1927—1928 för det frivilliga skytteväsendets befrämjande; och

b) medgiva — — — — — — tjänst.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr **Holmgren:** Herr talman! I denna punkt föreslår Kungl. Maj:t riksdagen att sänka det nu utgående anslaget till det frivilliga skytteväsendet med 30,000 kronor eller från 500,000 kronor till 470,000 kronor. Departementschefen finner ett beslut i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag stå i samklang med det beslut, som riksdagen år 1917 fattade att indraga anslaget till skolungdomens skjututbildning. Jag kan för min del icke finna, att ett riksdagsbeslut 1917 i fråga om skolungdomens skjututbildning utan vidare kan tagas till intäkt för ett beslut tio år senare om anslag till det frivilliga skytteväsendet. 1917 års beslut motiverades därmed, att värnpliktstjänstgöringen för de studerande ynglingarna hade utökats i sådan omfattning, att någon förberedande skjututbildning icke ansågs erforderlig. Nu däremot, tio år senare, har ju värnpliktstjänstgöringen för den studerande ungdomen betydligt avkortats, och vidare är det ju endast vid pass 20 % av de minderåriga skyttarna, som kunna hänföras till rubriken: Den studerande ungdomen. Under sådana förhållanden kan jag för min del icke finna Kungl. Maj:ts motivering övertygande. Vi ha ju så många gånger och så grundligt debatterat denna fråga om anslaget till det frivilliga skytteväsendet här i kammaren, att jag för min del icke vill vid detta tillfälle riva upp någon ny debatt i frågan, utan inskränker mig, herr talman, till att med denna korta motivering yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av herr Widell m. fl. avgivna, vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Från de utgångspunkter, som de elva reservanter haft, vilka avlämnat den andra reservationen vid denna punkt, spelar ju summans storlek icke någon roll, och det betyder således ingenting från deras synpunkt, om anslaget sättes till 470,000 eller 500,000 kronor. Jag skall följaktligen icke inleda mig själv i den frestelsen att söka avväga, vilket av de båda nyss nämnda beloppen, som kan vara det lämpligaste, ty de elva reservanter, vilkas talesman jag här i all anspråkslöshet söker vara, yrka avslag på hela detta anslag.

Det är ju så, att denna kammare sedan fem år tillbaka med ganska fasta majoriteter vägrat anslag till den frivilliga skytterörelsen, och anslaget i fråga har ända sedan år 1922 beviljats endast tack vare den gemensamma voteringen. Det är naturligtvis svårt att säga, huru röstställningen kan komma att gestalta sig vid den votering, som kommer att företagas i dag. Det förefaller emellertid oss reservanter, som om ingenting inträffat, som i år kunde motivera en annan ställning inom andra kammaren till detta anslag än den som kammaren intog senast i fjol. Vi ha icke haft några nya val, och vi ha icke fått frågan upplagd på annat sätt i år än under de senaste åren. Vi ha följaktligen icke anledning att räkna med någon meningsförskjutning eller någon åsiktsförändring. Jag vill meddela, att år 1922 stodo för avslag 121 röster och för bifall 97, år 1923 avgåvos 95 röster för avslag och 93 för bifall, år 1924 94 röster mot anslaget och 71 för detsamma, 1925 var det 92 röster mot och 82 röster för anslaget samt i fjol avgåvos 111 röster för avslag samt 94 för bifall. Dessa siffror utvisa sålunda den faktiska ställningen i denna kam-

mare, uttryckt i de fem senaste årens voteringar. Det är med hänsyn till kammarens ställning till denna fråga uppenbart, att ett yrkande om avslag på detta anslag måste frambäras här även i år, och jag hemställer därför, herr talman, om bifall till den reservation, som är avgiven av herr Nilsson i Malmö m. fl.

Ang. det frivilliga skytteväsendets befrämjande. (Forts.)

Häruti instämde herr *Anderson* i Råstock.

Herr **Jönsson** i Revinge: Jag skall, herr talman, anhålla att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts och statsutskottets förslag. Jag tror nämligen, att den av Kungl. Maj:t vidtagna åtgärden att icke beräkna något ammunitionsbidrag för skyttarna i åldern 12 till 15 år har ganska starkt fog för sig. Jag kan icke tro, att 12-årsåldern är den lämpligaste att lära sig skjuta med ett så pass tungt gevär som armégeväret, utan skall man börja skjutövningar vid så unga år, är det nog lämpligast att hålla sig till det vanliga salongsgeväret. Under sådana förhållanden kan jag icke inse, varför staten egentligen skulle bidraga till kostnaderna för skjutövningarna med dessa ynglingar. Jag kan heller icke tro, att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag skall försvåra skytteföreningarnas rekrytering framdeles, ty om det nu finnes ett intresse bland de unga att lära sig skjuta — och det tror jag finnes i regel — så tror jag icke det intresset kommer att minskas, ifall de få vänta tills de bli 15 år med att skriva in sig i skytteföreningarna och sålunda få börja sina övningar med armégevär sedan de slutat skolan, i stället för att börja redan vid 12 års ålder, då de ännu gå kvar i skolan.

Herr Holmgren anförde nu, att när man på sin tid indrog ammunitionsanslaget till de allmänna läroverken, så skulle detta ha berott på den långa utbildningstiden, som då fanns för den studerande ungdomen. Jag vill gentemot detta erinra, att denna långa utbildningstid icke alls kom till för att man skulle få framstående skyttar, utan den motiverades uteslutande med att dessa värnpliktiga skulle utbildas till plutonchefer, och jag föreställer mig, att det icke spelar någon avgörande roll för en plutonchef, om han är framstående prickskytt eller icke. Bortsett från sparsamhetsskälen som ju alltid kunna göras gällande, tror jag därför, att departementschefen anfört så pass starka skäl för att man bör undantaga dessa ynglingar vid bestämmande av ammunitionsbidragets storlek och att sålunda dessa 30,000 kronor böra kunna avprutas på det anslag, som under de senare åren beviljats. Jag vill erinra om, att man ett år gick ned ända till 300,000 kronor i anslag till den frivilliga skytterörelsen.

Jag anser därför, att vi böra kunna stanna vid det av departementschefen föreslagna anslaget på 470,000 kronor, och ber nu att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Hedin**: Herr talman! Beträffande skytteanslaget har riksdagen tidigare under en lång följd av år följt den principen, att då skytterörelsen visat tillväxt, så har också anslaget ökats. Då nu statsutskottet tillstyrkt ett reducerat anslag, har utskottet emellertid icke beaktat denna tidigare följda princip, ty skytterörelsen har under det gångna året i icke obetydlig grad tillväxt både beträffande antalet skyttar och med avseende på antalet lossade skott.

Statsutskottet synes också med mycket lätt hand ha tagit på frågan, hur det egentligen är ställt med skytterörelsens behov av anslag för närvarande. Jag skall därför be att få lämna några upplysningar om förhållanden, som måhända icke äro kända för kammarens ledamöter. Under innevarande år skall en större riksskyttetävling hållas här i Stockholm. Förr har man låtit

Ang. det frivilliga skytteväsendets befrämjande. (Forts.)

skyttar i samtliga klasser deltaga i tävlingar av detta slag, men i år har man måst inskränka sig till att hålla tävlingarna öppna för allenast en enda skytteklass. Jag kan vidare meddela, att man under tidigare år utdelat vissa utmärkelsetecken av guld, men nu kunna dylika skyttemärken av äkta guld icke längre tillhandahållas, emedan det blir för dyrbart. Skytteförbundens överstyrelses sammanträden ha icke heller kunnat hållas så ofta som bort ske på grund av bristande medel, och slutligen saknar man i synnerligen stor utsträckning anslag till skjutbanor.

Nu framhålles från vissa håll, att det icke har så mycket att betyda, om man stryker dessa 30,000 kronor från anslaget. Härtill vill jag erinra, att detta belopp dock är av synnerlig vikt såtillvida, som beloppet skulle komma de unga skyttarna till del. Antalet av de unga skyttarna i den ålder, som det här är fråga om, nämligen 12—15 år, har under de senare åren uppgått till omkring 11 à 12 tusen. En god del av skyttarna i äldre årsklasser rekryteras genom dessa skyttar. Det är också av vikt att intresse just i ungdomen väckes för skytterörelsen, ty ett redan i ungdomen väckt intresse härför kan komma att fortbestå även under de kommande åren.

Vidare förhåller det sig ju så, att något egentligt anslag icke finnes disponibelt till anordnande av skjutbanor, utom vad som möjligen kan för ändamålet erhållas genom överskott å vad som avsetts för andra ändamål inom skytterörelsen. Det säger sig självt, att varje inknappning av anslaget till skytterörelsen försvårar möjligheterna att anslå medel till skjutbanorna. Detta anslag till skjutbanor berör icke endast skytterörelsen såsom sådan. Det är ju även av allmänt intresse att skjutbanorna och de säkerhetsanordningar, som där finnas, och som äro nödvändiga, hållas i gott skick, och av anslagets storlek beror det ju, om ett gott underhåll kan åstadkommas. Man bör icke genom förminskning av anslaget till skytterörelsen giva denna en sådan inriktning att för dess fortbestånd kräves att de enskilda mer och mer betungas, något som dock redan nu i stor utsträckning har blivit fallet.

Herr talman, jag ber att med dessa ord få yrka bifall till den i ämnet väckta motionen, som avser ett anslag på 500,000 kronor.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, 2:o) bifall till den av herr Widell m. fl. avgivna vid punkten fogade reservationen samt 3:o) bifall till den reservation, som avgivits av herr Johan Nilsson i Malmö m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Törnkvist i Karlskrona begärde emellertid votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapropositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 3:o) angivna nu antogs till kontraproposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd samt anslagen:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 21 av utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Johan Nilsson i Malmö m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 72 ja och 81 nej, varjämte 12 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Ang. det frivilliga skytteväsendets befrämjande. (Forts.)

Kammaren hade alltså bifallit den av herr Johan Nilsson i Malmö m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen.

Härefter begärdes ordet av herr **Andersson** i Löbbo som yttrade: Herr talman! Jag ber att få till kammarens protokoll antecknat, att jag vid den nyss förrättade omröstningen hade för avsikt att rösta nej men genom misstag kom att rösta ja, vilket jag härmed har velat meddela.

Punkterna 22—26.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 27, angående anslaget till munderingsutrustning.

Ang. munderingsutrustning.

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t under punkten 29 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen, hemställde utskottet, att riksdagen måtte minska ordinarie reservationsanslaget till munderingsutrustning, nu 5,100,000 kronor, med 90,000 kronor till 5,010,000 kronor.

Uti en vid denna punkt avgiven reservation hade herrar *Johan Nilsson* i Malmö, *Walles*, *Asplund*, *P. Albert Bergström*, *Carl Johansson*, *Anderson* i *Råstock*, *Jansson* i Falun, *Carlsson-Frosterud*, *Törnkvist* i Karlskrona, *Nilsson* i Örebro och *Ward* förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte minska ordinarie reservationsanslaget till munderingsutrustning, nu 5,100,000 kronor, med 350,000 kronor till 4,750,000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Det har förefallit oss, som äro antecknade såsom reservanter vid denna punkt, som om besparingarna på detta anslag borde ha kunnat uttryckts med en något högre siffra, än vad som blivit fallet i regeringens förslag. Man väntade sig, att verkningarna av de gjorda avskrivningarna redan i den budget, som vi nu behandla, ekonomiskt sett skulle varit, som sagt, mera framträdande särskilt med hänsyn till att någon nyanskaffning av persedlar, som det här är fråga om, icke behöver ske, då det gäller de truppförband, som skola indragas och vilkas manskap och övrig personal således får stanna hemma. Hos dessa truppförband finnas ju alltjämt dessa persedlar att tillgå.

Vi ha ju också sökt höra oss för hos vederbörande, huru de se denna angelägenhet. På grund av de intryck, som vi fått av de upplysningar, som ha lämnats inom utskottet, synes man, utan risk för att det skall bli brist på anslaget eller risk för att man skall skada några legitima intressen, kunna göra en något kraftigare nedskrivning. Det gäller ju här givetvis att se till, att nyanskaffning av materialier och persedlar icke sker i fråga om sådant manskap och vid sådana enheter, som skola indragas, utan att man på den punkten nöjer sig med vad man har.

Om man tillämpar principen att föranstalta om nyanskaffning uteslutande för dem, som äro kvar i tjänst, torde en ytterligare besparing å vad regeringens förslag innebär kunna göras på 260,000 kronor. Denna summa ligger för övrigt 2,000 kronor under den siffra, som, enligt vad som meddelats oss, representerar den behållning, som man kommer att kunna räkna med i vederbörande

Ang. munderings-utrustning. (Forts.)

ämbetsverk, därest Kungl. Maj:ts förslag bifalles. Den behållningen kan icke anses nödvändig med hänsyn till de principer, som man torde böra tillämpa vid anslagsbevillningar i överensstämmelse med 1925 års försvarsbeslut. Gent emot detta kan påvisas, att det föreligger en allmän brist i förrådet av mobiliseringspersedlar. Jag tror emellertid, att man på en sådan invändning kan svara, att detta anslag avser att fylla i huvudsak löpande behov och vid anslagets beräkning har den synpunkten också uteslutande varit den vägledande.

Skulle man här vilja göra gällande — siffror belysande detta förhållande komma antagligen att i debatten framdragas — att den brist i mobiliseringsbehovet av dylika persedlar på flera miljoner kronor, som man säger föreligga, skulle utgöra något slags motiv för att behålla ett högre anslag, än som rimligtvis kan anses behövligt för löpande behovs tillgodoseende, torde det ingalunda kunna vara fråga om att tillgodose ett sådant behov med 260,000 kronor. Skall det bli fråga om att kunna fylla de brister, som man säger föreligga i fråga om mobiliseringsbehovet av dylika persedlar, torde den frågan av regeringen och departementschefen böra lösas och läggas upp på annan bog och på annat sätt.

Som detta ärende nu föreligger, är det vårt bestämda intryck och vår bestämda uppfattning, att vi kunna göra en besparing på 260,000 kronor utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit, och jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr **Holmgren:** Herr talman! Det nu förevarande anslaget till munderingsutrustning är ett s. k. öresanslag beräknat efter ett belopp av 55 öre per man och dag. Av dessa 55 öre beräknas 30 öre motsvara kostnaderna för reparation av de till truppen utlämnade beklädnadspersedlarna. De återstående 25 örena motsvara kostnaderna för tillverkning av nya persedlar såsom ersättning för de persedlar, som genom förslitning ha måst kasseras, allt enligt nämnda beräkningsgrund. Sålunda avses icke nyanskaffning i vanlig mening, d. v. s. en förstärkning av förefintliga förråd, utan ifrågavarande nyanskaffning motsvarar endast den konsumtion av beklädnadspersedlar, som äger rum vid truppen.

Nu framhöll herr Törnkvist i Karlskrona, att detta anslag borde sättas så, att det motsvarar de löpande utgifterna. Jag vill giva honom rätt däri, men vidhåller han den uppfattningen, måste han också därigenom komma upp till minst det anslagsbelopp, som enligt Kungl. Maj:ts förslag här äskas. Det förhåller sig ju för närvarande så, att detta anslag är för lågt beräknat. Man kan icke inom anslagsramen tillverka beklädnadspersedlar i full utsträckning som ersättning för de kasserade, utan man har de senaste åren nödgats utlämna beklädnadspersedlar till truppen från mobiliseringsförråden. På de tre senaste åren ha sammanlagt utlämnats beklädnadspersedlar från mobiliseringsförråden, utan att förråden på något sätt gottskrivits för de utlämnade persedlarna, till ett belopp, som närmar sig 2 miljoner kronor. Icke ens med det förslag, som Kungl. Maj:t nu kommer med, kan man i nödig utsträckning verkställa komplettering av de persedlar, som bliva kasserade, utan allt fortfarande kommer man med bifall till Kungl. Maj:ts förslag att behöva taga ur mobiliseringsförråden. För nästa år beräknar man sålunda, att det ur mobiliseringsförråden behöver uttagas persedlar till ett värde av mellan 300,000 och 400,000 kronor. På det sättet bör det naturligtvis icke i längden få fortgå.

Ett bifall till reservationen skulle givetvis medföra, att vi inom kort komma inför den situationen, att vi vid eventuell mobilisering måste skicka ut våra värnpliktiga utan kappor eller, varför icke, utan byxor. Redan nu har man nödgats avskeda åtskillig personal från arméns centrala beklädnadsverkstäder. Ett bifall till reservationen skulle, efter vad jag inhämtat, medföra ytterligare avskedanden. Då komma vi sålunda i det läget, att riksdagen det ena året fattar

Ang. munderingsutrustning. (Forts.)

ett beslut, som medför som konsekvens avskedandet av verkstadsarbetare med tilldelande dessutom av dem tillkommande avskedsersättning, under det att riksdagen måhända nästa år måste fatta beslut om att komplettera beklädnadsförråden och därför anställa nya arbetare. Jag tror, att ett sådant förfaringssätt icke fyller de primitivaste anspråk på ekonomisk förvaltning.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Ja, herr talman, det var en synnerligen mörk bild, som den föregående ärade talaren upprullade. För mig var den ny, och ändock har jag suttit i utskottet vid behandlingen av denna punkt. Vi ha i utskottet framställt frågor till den ansvarige i vederbörande verk, och de klara upplysningar han gav gingo ut på, att det skulle bli 262,000 kronor över för nyanskaffning av ifrågavarande persedlar, därest Kungl. Maj:ts anslagsäskande bifölles av riksdagen. Detta ger givetvis icke rum för reflexioner av den beskaffenheten, som den föregående ärade talaren gjorde.

Frågan rör sig naturligtvis uteslutande om, huruvida mobiliseringsbehovet överhuvud taget i sin materiella omfattning tillgodoses av de persedlar, som nu finnas i mobiliseringsförråden. Denna fråga hör emellertid praktiskt taget ej hit, ty även om man beviljar det av Kungl. Maj:t äskade beloppet, blir det något mer än 260,000 kronor i överskott, och därmed kan icke tillgodoses ett totalbehov på flera miljoner kronor. Då får den sidan av saken granskas av Kungl. Maj:t från andra synpunkter än dem, som ligga till grund för detta anslagsberäknande. Man beräknar sålunda, att man skall ha 262,000 kronor som överskott för nyanskaffning. För att argumentera detta överskotts behållande hänvisar man just till den stora bristen i det erforderliga mobiliseringsförrådet. Jag tycker för min del, att skälen ligga så klart som helst för att man bör följa reservanternas yrkande i detta avseende och nöja sig med att anslå det belopp som reservanterna här föreslå.

Skulle det nu befaras, att man skulle behöva skicka ut manskapet utan byxor t. o. m. i varje fall utan rock, så undrar jag, om man kan skydda sig för en sådan eventualitet med ett anslag på 260,000 kronor. Det kan väl ändå inte räcka mer än till en mycket liten del av byxorna för svenska armén. Det argumentet innebär nog en överdrift.

Det är på en fast grund vi reservanter byggt vårt yrkande, det står i direkt relation till de upplysningar vi fått från vederbörande ämbetsman.

Jag hemställer om bifall till reservationen.

Herr **Holmgren:** Herr talman! Jag håller före, att herr Törnkvist fått denna fråga litet om bakfoten, som man säger. Även om det skulle bli ett belopp av 260,000 kronor, som kunde användas till nyanskaffning — det kan man lätt räkna ut genom att multiplicera antalet man med 25 öre per dag, ty då får man det belopp, som avses för nyanskaffning — så är därmed icke sagt, att man täcker det behov av nyanskaffning, som otvetydigt föreligger. Om manskapet under året försliter beklädnadspersedlar, så att därav kasseras till ett värde av 600,000 kronor, och jag har 260,000 kronor att betäcka kostnaderna med, så är det självklart, att det blir 340,000 kronor i brist och icke något överskott, som herr Törnkvist ville göra gällande. Så ligger saken till. Det förslites beklädnadspersedlar i sådan omfattning, att 260,000 kronor icke räcka, utan det behövs upp till 600,000 kronor.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Rosén:** Efter herr Holmgrens redogörelse för läget har jag inte mycket att tillägga. Jag vill bara bekräfta riktigheten av uppgiften, att en rätt stor brist föreligger. Det är sant,

Ang. munderings-utrustning. (Forts.)

att bristen i mobiliseringsförråden inte avhjälpes med dessa 260,000 kronor. Men bristen blir givetvis större, om anslaget inte beviljas. Generalintendenten har för några dagar sedan lämnat mig den upplysningen, att redan på grund av den minskning i anslaget, som gjorts av Kungl. Maj:t, en del avskedanden måste äga rum, och dessa avskedanden måste bli åtskilligt flera, om riksdagen följer reservanternas förslag.

Herr Törnkvists ljusa syn på saken i dag står inte alldeles i överensstämmelse med den syn på läget, som han utvecklade — ty jag förmodar, att han själv gjorde det — i en artikel i sin tidning för den 15 december 1926, som jag har här. Där anslog han helt andra toner, än han gjort nu.

Jag tror, att det vore klokt, om kammaren ville följa utskottets förslag.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Jag kan verkligen icke erinra mig innehållet i den av herr statsrådet åberopade artikeln av den 15 december 1926. Jag har för resten ingen lust att här polemisera i anledning därav.

Jag vill emellertid säga, att det är klart, att det genom nedskrivningen av kadrerna i de persedlar, som belöpa på den minskning av personal av olika grader, som ägt rum, blivit ett tillskott till det nu erforderliga persedelförrådet. Därigenom fylles ju ut i motsvarande grad de förråd, som skola tillgodose mobiliseringsbehovet. Jag är givetvis icke beredd att direkt påstå, men jag antager, att det skall vara på det sättet, att mobiliseringsförrådet relativt förstärkes och ökas. Om det var en brist i mobiliseringsförrådet före 1925 års slut, så kan man kanske nu säga, att det fortfarande är en brist men en mindre sådan, detta på grund därav, att antalet persedlar, som nu brukas, är mindre än det antal, som tidigare brukades, enär ju manskap i anledning av försvarsbeslutet indragits.

Så ligger enligt reservanternas mening saken till. Det vore givetvis intressant — den saken diskuterades också i utskottet — att få veta, hur stor bristen är av ifrågavarande saker i mobiliseringsförrådet. Det vore vidare intressant att få veta, om det skall fyllas och hur det skall fyllas. Det vet man ej. Det resonerades om den saken i utskottet. Med hänsyn till den beräkningsgrund, som man använde vid detta anslags fixerande, föreligger en möjlighet att nedskriva äskandet med 260,000 kronor. Detta är icke motbevisat utan har fortfarande sin fulla kraft.

Jag ber, herr talman, att fortfarande få yrka bifall till reservationen.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Jönsson** i Revinge: Herr talman! Jag tycker för min del, att det var en föga praktisk väg, som herr Törnkvist anvisade, då han föreslog, att vi först i dag skulle sänka anslaget och, samtidigt som vi sålunda medvetet minskade tillgångarna i mobiliseringsförrådet, skulle föranstalta om en utredning angående fyllandet av bristen i detta mobiliseringsförråd. Detta skulle faktiskt innebära, som herr Holmgren påpekat, att vi först nödgades avskeda en hel del personal, sysselsatt med persedeltillverkning, samt att ge dessa anställda avskedsersättning i enlighet med gällande bestämmelser. Då det sedermera alldeles säkert konstaterats, att det föreligger en brist, som behöver fyllas, skulle man, såvitt jag begriper, få på nytt återtaga den en gång förut avskedade personalen för tillverkning av persedlar i nödig omfattning, så att behovet bleve fyllt. Jag tycker för min del det varit mera praktiskt, om herrar reservanter inför de upplysningar, vi fått, gått med på att bevilja anslaget men samtidigt begärt en utredning angående bristen i mobiliseringsförrådet, som herr Törnkvist talat om.

Jag yrkar, herr talman, bifall till statsutskottets förslag.

Ang. munderings-utrustning. (Forts.)

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Jag vill bara säga gentemot den siste ärade talaren, att jag i fråga om tillgången av persedlar för mobiliseringsbehov icke rekommenderat någon sådan utväg, som han angav. Jag sade, att det skulle vara intressant att veta, hur stor bristen är. Det må bli departementschefens sak att taga den hänsyn därtill, som han kan anse lämpligt.

Jag vill vidare säga, att ett godkännande av reservationen icke betyder, som herr Jönsson i Revinge ville göra gällande, att man nödgas köra i väg arbetare från arméns centrala beklädnadsverkstad. Naturligtvis kan man vrida frågan dithän, som ju för resten, såsom jag tillåtit mig säga vid ett tidigare tillfälle i kammaren, på en hel del håll åtminstone blivit gammal fast mindre god tradition, att när man icke får igenom ett anslag, så gör man detta till förevändning för att köra bort ett större eller mindre antal anställda för att därigenom skapa opinion. Enligt de upplysningar, som lämnats i utskottet, lär detta emellertid icke bli den omedelbara och ofrånkomliga följden av den besparing reservanterna föreslagit.

Jag anhåller fortfarande att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Anderson** i Storegården: Herr talman! Jag finner de upplysningar, som herr Törnkvist lämnat i kammaren, ganska egendomliga. Enligt de uppgifter, som lämnades i utskottet, har anslaget 55 öre per man och dag till munderingsutrustning under senare år icke räckt till. Följden har blivit, att man från mobiliseringsförrådet fått taga ut mera persedlar, än man kunnat lägga dit. Nu säger herr Törnkvist, att när vissa regementen dragas in, får man ett tillskott i munderingsutrustningen från sådana regementen. Enligt de uppgifter, som lämnades i utskottet, skulle detta överskott ingalunda täcka den brist i öreanslaget, som uppstått på grund av fördyringen för persedelunderhållet.

Reservanternas förslag innebär således, att man skall minska på det förutvarande mobiliseringsförrådets tillgångar även i fortsättningen. Man skulle således gå till en successiv minskning av det befintliga mobiliseringsförrådet och detta utan någon som helst utredning.

Jag finner en sådan åtgärd orimlig och ber att med denna motivering få instämma i yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! Det är ju rätt svårt för kammarens ledamöter att taga ställning i en fråga, där man huvudsakligen rör sig med en argumentering, som hänvisar till något som är hemligt. Det kan icke lämnas kammarens ledamöter upplysning om tillståndet i avseende å våra mobiliseringsförråd. Det är då naturligtvis alltid mycket lätt att ge kammaren den föreställningen, att det föreligger en brist och att man alltså inte kan taga risken av att minska anslaget. För egen del har jag mycket svårt att tro, att detta är riktigt.

När man gör en betydande minskning icke blott av truppförband utan också av kadrerna inom kvarstående förband samt dessutom i uttagningen av de värnpliktige, så måste det uppstå ett mycket betydande överskott just av beklädnadspersedlar, som när det tillföres den minskade arméorganisationens mobiliseringsförråd, måste i mycket hög grad inverka fyllande i de brister, som kunna ha förefunnits. Med den kännedom jag kan äga om dessa ting förefaller det mig, som om det icke förefunnes anledning att argumentera med bristerna i mobiliseringsförrådet, när det gäller beklädnadspersedlar.

Det andra argumentet har varit, att det skulle bli nödvändigt att företaga avskedanden. Försvarsministern upplyste, att det från generalintendenten framhållits, att redan den minskning, som Kungl. Maj:t föreslagit, skulle medföra en sådan förändring i möjligheten att sysselsätta arbetarna. Jag ber att

Ang. munderings-utrustning. (Forts.)

få fästa herrarnas uppmärksamhet på att den minskning, Kungl. Maj:t föreslår, är 90,000 kronor på 5,100,000 kronor. Tro verkligen herrarna, att i en situation som denna en sådan minskning nödvändigt måste leda till avskedanden?

Jag tror, att de s. k. hotfulla argumenten i debatterna, då man vill förhindra besparingar, i varje fall icke böra missbrukas. Jag har det intrycket, att man här försöker genom en viss skrämsel missbruka argument, som icke har saklig bärighet.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Törnkvist i Karlskrona, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 27 av utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet.

Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 79 ja och 77 nej varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Punkterna 28 och 29.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. anslaget till remontering.

Härefter föredrogs punkten 30, angående anslaget till remontering; och yttrade därvid:

Herr **Fjellman:** Herr talman, mina damer och herrar! Jag har begärt ordet, enär jag vid denna punkt vill säga några ord angående en viss detalj, som här förekommer beträffande den föreslagna nya dressyranstalten.

Genom inrättandet av denna dressyranstalt komma en del olägenheter, som ofta gjort sig kännbara, att undanröjas. Enligt 1914 års härordningsbeslut fingo officerare, som tillhöra generalstaben och ävenledes andra staber, rättighet att uttaga färdigdresserade hästar på regementena. Detta sågs naturligtvis inte med blida ögon vare sig av vederbörande regementschefer eller dem, som dresserat dessa hästar. Ty det var ju inte roligt att när man lagt ned två, tre års arbete på dem och de just voro färdiga att kunna bli till nytta, en officer utom regementet kom och snappade bort dem. Därigenom blev det en

Ang. anslaget till remontering. (Forts.)

viss friktion mellan regementscheferna och dessa herrar, vilka naturligtvis i sin ordning inbillade sig, att de inte hade fått så goda hästar, som de hade väntat. Genom den nya dressyranstalten undanröjes nu denna svårighet, och man får därför med glädje hälsa dess tillkomst.

Emellertid är det flera anmärkningar mot förslaget, vilka jag inte kan underlåta att i dag framlägga.

Det första felet har dock redan utskottet märkt och rättat till. Det gällde, att man skulle ha fyraåriga hästar i stället för treåriga. Det behöver inte för dem, som äro inne i dessa förhållanden, påpekas, hur galet det skulle varit, ifall Kungl. Maj:ts förslag i den delen gått igenom. Nu är som sagt den frågan lagd till rätta genom utskottets förslag, och det är därför ingenting att säga om det.

Men så kommer en annan sak. Varför skall anstalten förläggas till Herrevadskloster? Jag visste, att det skulle komma en proposition angående denna dressyrskola, men att den skulle bli förlagd till Herrevadskloster, det var, mina damer och herrar, det mest oväntade jag kunde tänka mig. Och jag tror, att många, som äro inne uti dessa frågor, i detta avseende tänka precis detsamma som jag. Hade man för tio år sedan lagt anstalten vid Herrevadskloster, så hade det kunnat vara berättigat. Nu däremot är det fullständigt olämpligt, därför att en sådan dressyranstalt naturligtvis bör ligga i närheten av ett truppförband. Jag skall strax säga varför. Dressyrarbetet går inte bara ut på att skolrida dessa hästar i Herrevadsklosters ridhus, galoppera och hoppa in dem på de gröna slätterna och mjuka ängarna på Ljungbyhed och Bonarpshed, utan det är också något annat fullt lika viktigt och det är att vänja hästarna vid trupp. Man får vänja dem vid skott, man får vänja dem att gå genom skyttelinjer, man får vänja dem att passera långa marschkolonner och att se stora trupprörelser, man får vänja dem, att, utan att bli rädda, höra kulsprutornas smattrande o. s. v. Kort sagt, man får så gott som dagligen vänja dem vid allt detta, om det skall bli någon verklig dressyr. Vid Herrevadskloster hade en sådan anstalt varit mycket lämplig för tio år sedan. Men nu finns knappast något ställe i Skåne, över vilket vilar en sådan stilla frid som Ljungbyhed. Infanteriregementet, som förr fanns där, är nu förlagt i Kristianstad, och de 25 skvadronerna, som förr tumlade sina hästar på heden, äro borta. De enda trupper, som möjligen komma dit, äro några skvadroner ur skånska husarerna en eller annan vecka om året. Och det är alldeles för litet. Jag får verkligen beklaga den generalstabsofficer, som får en häst, utbildad på detta otillräckliga och bristfälliga sätt. Generalstabsofficerare äro ju i regel inte några egentliga ryttare, utan deras uppgift och verksamhet ligger åt helt annat håll. Jag kan inte tänka mig något värre frispektakel än att få se en stabsofficer på en sådan häst, som inte är van vid trupprörelser. Det bär nog i väg fortare än önskligt vore.

Den rätta platsen för denna skolas förläggning hade naturligtvis, enligt mitt förmenande, varit Hälsingborg eller Ystad. Där hade den kunnat administreras av de truppförband, som där finnas och säkerligen blivit betydligt billigare för kronan. Man hade sluppit inrätta särskild mathållning, anställandet av kokerska o. s. v. Men om man inte anser, att anstalten nödvändigtvis skall ligga vid ett truppförband, varför inte förlägga den till Strömsholm? Där finns visst plats för dessa hästar, och där finnas elever, som äro mycket goda remontryttare.

Så kommer en annan anmärkning. Vem skall över huvud dressera dessa remonter? Vem står ansvaret för dem? Jag vill inte alls yttra mig om den nuvarande chefens för Herrevadsklosters remontdepå skicklighet såsom dressör. Därom vet jag ingenting. Men det är inte sagt, att man, därför att man är chef för en remontdepå, behöver vara en skicklig dressör. Och för övrigt,

Ang. anslaget till remontering. (Forts.)

om han skall på ett tillfredsställande sätt sköta de fyra hundra unga remonter, som förut gå där, och fylla de fordringar, som man ställer på honom såsom chef för denna remontdepå, så har han absolut ingen tid över att lägga ned på det arbete på dressyranstalten, som är nödvändigt. Ty efter vad jag beräknat, tar det minst fyra timmar extra om dagen bara remontlektionerna!

Vem skall då sköta dem, vem skall stå ansvaret? Jo, det skall en underofficer göra. Men mig veterligen finns det i hela svenska armén ingen underofficer, som har de kvalifikationer, som äro nödvändiga härför. Våra underofficerare äro utomordentligt präktigt folk, vi kunna verkligen vara stolta över att ha en sådan god underofficerskår. I många avseenden äro underofficerarna lika bra, ja, det finns t. o. m. områden, där de äro bättre än mången officer. Men de kunna inte sköta en sådan sak, som det här är fråga om. Det vore synd om den underofficer, som får ett sådant uppdrag som att utbilda dessa remonter. För att kunna gå i land härmed har det förr ansetts erforderligt att hava genomgått Strömsholms ridskola. Vidare har det ansetts önskligt att hava gått igenom en stallmästarkurs på ett helt år eller, om detta inte låtit sig göra, en utländsk ridskola, i Hannover, Turin, Saumur, etc. Om återigen detta intet låtit sig göra, har man måst på in- eller utländska tävlingsbanor dokumentera sig såsom verkligen kvalificerad på området. Som ett bevis på huru stor vikt man fäst vid denna dressyr, vill jag endast påpeka, att först när man blivit skvadronchef, således först vid omkring 40 års ålder, har man ansetts hunnit få den mognade erfarenhet, som är nödvändig för denna sak.

Om nu Kungl. Maj:ts förslag går igenom, blir följden, att denna elit av remonter, dessa 28, som äro bäst och skulle få den bästa utbildningen, komma att utbildas av en person, som saknar nödiga kvalifikationer eller som i varje fall är mindre kvalificerad än de, som på regementena ha hand om remontdressyren. Nu säges det visserligen, att chefen för Herrevadsklosters remontdepå skall *övervaka* det hela. Men det blir i alla fall en underofficer, som skall sköta remontavdelningarna i ridning.

Genom 1925 års härordningsbeslut överfördes en hel mängd officerare vid de beridna vapenslagen till övergångsstat. Det finns säkerligen många av dem, som lagt ned mycket arbete och pengar på att utbilda sig på ridningens område. Varför inte använda sig av dem i stället? De skulle säkerligen med tacksamhet, när de nu ingenting ha att göra, vilja ha en sådan plats.

Jag skall nu yrka bifall till utskottets hemställan. Men jag skulle samtidigt vilja till herr statsrådet rikta en vördsam anhållan, att herr statsrådet har vad jag här vågat påpeka i åtanke och om möjligt, när tiden är lämplig, söker bringa ändring i dessa förhållanden. Ty annars anser jag inte att denna anstalt får det värde för armén, som den skulle ha.

Herr **Jönsson** i Revinge: Herr talman! I anledning till den föregående ärade talarens anförande vill jag nämna, att även jag haft betänkligheter mot Herrevadskloster som förläggningsplats för denna dressyranstalt, och detta av den anledningen, att det enligt mitt förmenande skulle ställa sig något dyrare att förlägga anstalten till Herrevadskloster, än om man förlade den antingen på Strömsholm eller till något kavalleriförband. Det är alldeles klart, att det för dem, som kommenderas till dressyrskolan vid Herrevadskloster, måste anordnas särskild mathållning. Detta medför anställande av en kokerska, som skulle ha en lön på 1,000 kronor om året. När härtill komma de betänkligheter beträffande dressyren av dessa hästar, som den föregående talaren anfört — och han känner ju till remontdressyr, det kunna vi vara överens om, — så kan jag inte annat än instämma i hans synpunkter och hans uppmaning till försvarsministern att än en gång taga under omprövning, huruvida man inte

lämpligen skulle kunna förlägga dressyranstalten antingen till Strömsholm eller till något kavalleriförband. Jag tror, att om man så gjorde, skulle dressyren av hästarna bli bättre, än om anstalten i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag förlägges till Herrevadskloster.

Ang. anslaget till remontering. (Forts.)

Orsaken till att avdelningen föreslagit en nedsättning av arvodet till depåinnehavaren i hans egenskap av chef för dressyranstalten är, att man kom underfund med, att meningen är att arbetsfördelningen mellan honom och den till skolan kommenderade underofficeren skall bli den att underofficeren sköter själva arbetet med ledningen av dressyren och chefen blir huvudsakligast inspekterande, och då chefskapet för remontdepån icke medger för den senare att ägna allt för mycken tid åt remontdressyren tyckte vi i utskottet att ett arvode å 1,000 kronor är det lämpliga.

Herr talman. Jag har intet annat yrkande än bifall till statsutskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 31—38.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 39.

Lades till handlingarna.

Punkterna 40—42.

Vad utskotett hemställt bifölls.

Punkterna 43—45.

Lades till handlingarna.

Punkterna 46—49.

Var utskottet hemställt bifölls.

Punkten 50.

Lades till handlingarna.

Punkterna 51—58.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Sedan *punkten 59*, angående anslaget till extra utgifter, nu föredragits, anförde:

Ang. anslaget till extra utgifter.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Rosén:** Herr talman! Utskottet har på denna punkt föreslagit en nedsättning av det av Kungl. Maj:t begärda anslaget, 350,000 kronor, till jämnt hälften eller 175,000 kronor. Enligt försvarspropositionen skall detta anslag efter genomförd omorganisation utgå med 400,000 kronor. Anledningen till att utskottet föreslagit denna väsentliga minskning uppgives vara den, att reservationerna på anslaget beräknas uppgå till omkring 400,000 kronor vid innevarande budgetårs utgång. Det är mycket möjligt, att det beloppet då finnes kvar. Men jag måste likväl beklaga, att en så väsentlig prutning har skett, över huvud att någon prutning alls skett på detta anslag. Under övergångsåren torde nämligen uppstå så många och stora utgifter, som icke ha blivit beräknade, kanske förbisedda, att det av

Ang. anslaget till xtra utgifte r. (Forts.

Kungl. Maj:t begärda anslaget mycket väl hade varit behövligt, om dessa utgifter skola kunna bestridas.

Det är ju så, att medel ur detta anslag ofta beviljas av Kungl. Maj:t för vidtagande av åtgärder, som äro ägnade att åstadkomma besparingar. Jag skall endast nämna ett par av de allra färskaste fallen.

Utskottet har på en tidigare behandlad punkt uttalat sin önskan, att det skall bli en utredning genom arméförvaltningens försorg om införande av s. k. fri skaffning vid truppförbanden, liksom redan skett vid flottans stationer. Där har genom denna s. k. fria skaffning uppnåtts ett mycket gott resultat. Det har uppstått besparingar, och för manskapet, tror jag, att resultatet är synnerligen gott, enär maten blivit bättre. Nu har Kungl. Maj:t redan för ett par tre veckor sedan bestämt, att ett försök med s. k. fri skaffning skall verkställas vid Upplands infanteriregemente. Men ett sådant försök kostar ju pengar, och då har man tagit medlen härtill ur anslaget till extra utgifter.

Vidare har ridskolan påpekat, att skolans omkostnader för lejning av hästar för körslor och dylikt uppgå till nära 5,000 kronor om året. Man framhöll, att det skulle vara en god affär för staten att inköpa och använda en lastbil i stället för dessa lejda hästar. Kungl. Maj:t beviljade för detta ändamål nära 10,000 kronor från anslaget till extra utgifter. Detta är en god affär för staten, och man undvek genom anlitandet av dessa medel att avvakta nästa års riksdags beslut för att genomföra den besparingen. Så gå pengar oupphörligt ur detta anslag. Givetvis blir detta omöjligt nu, därför att man har att motse stora kostnader under övergångsåret 1927—1928.

Jag måste sålunda på de anförda skälen beklaga, att statsutskottet på denna punkt nedsatt anslaget.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Den nedsättning, som utskottet föreslår, är uteslutande motiverad med att det finnes besparingar att tillgå från gångna år. Det har synts utskottet — och det är utskottet, som herrarna kunna se, fullkomligt enigt om, oavsett partiställningen — att man utan risk för att departementschefen skall komma i svårigheter kan av dessa 400,000 kronor, som finnas i besparingar, överföra 175,000 kronor på vederbörande anslag, beräknat för budgetåret 1927—1928. Då återstår ändå en beräknad besparing på 225,000 kronor.

Det har synts utskottet utan meningsskiljaktighet, att man utan risk för att kränka några intressen på denna punkt kan vidtaga en sådan åtgärd, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 60.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 61.

Lades till handlingarna.

Punkterna 62—64.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. avskedsersättning vid marinen.

Punkten 65, angående avskedsersättning åt övertaligt underbefäl, månadslönare m. fl. vid marinen, föredrogs nu; och yttrade därvid:

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Jag har vid denna punkt antecknat en blank reservation, dock utan att befinna mig i motsatsförhållande

till utskottet, så att det slut, vartill jag kommer, är det, vartill utskottet kommit. Jag vill emellertid med hänsyn till avskedsersättningsanslaget, som just behandlas under denna punkt, säga några ord här i kammaren.

Det anslag för avskedsersättning, som redovisas under denna punkt, är ju av den beskaffenheten, att ju mindre och ju sällsyntare det tages i anspråk desto bättre. Man beräknade vid tiden för försvarsbeslutets fattande år 1925, att man skulle behöva avskeda arbetare å arbetsplatserna både vid armén och vid marinen i anledning av nedskrivningen av försvarsutgifterna. Men det är klart, att den summa, som fixerades för att tillmötesgå de önskningar om ersättning efter långvarig och trogen tjänst, som framställts, icke borde i sin helhet komma till användning, utan att man icke utan alldeles tunga och avgörande skäl skulle taga detta anslag i anspråk. Det var naturligtvis inte möjligt att för framtiden beräkna antalet arbetare och därmed det behov, som förelåg på de olika arbetsplatserna med hänsyn till framtiden. Detta fixeras ju varje år genom de anslag riksdagen beviljar för arbetenas utförande.

Jag kan ej underlåta, herr talman, att något reagera mot det sätt, på vilket man synes på vissa håll ha fattat sin uppgift i fråga om detta anslags användande. Då man t. ex. den 24 augusti ett år avskedar en arbetare och ger honom en avskedsersättning på 1,600 kronor och den 6 september samma år, d. v. s. 14 dagar efteråt, tar arbetaren tillbaka i arbetet på sin gamla plats, då måste jag säga mig, att det föreligger en sådan brist på sinne för arbetets organisering, att det är rent anmärkningsvärt.

Det är vidare så, att när statsutskottet behandlade frågan år 1925 och riksdagen därefter tog ståndpunkt, var det nog en allmän uppfattning, att de nödvändiga avskedandena skulle gå så till, att man i första hand skulle entlediga de äldsta — man har för övrigt senare fixerat en åldersgräns av 50 år och uppåt — därefter de allra yngsta, som senast kommit in, med bibehållande av de arbetskraftigaste åldrarna och de med arbetet mest förtrogna. När man då kan konstatera, att man går en alldeles motsatt väg, avskedar personal i den bästa och arbetskraftigaste åldern och låter de gamla, som äro omkring 70 år i vissa fall, stanna kvar i arbetet, då har man rätt att säga att det är en metod, som är fullkomligt orimlig.

Det bör sägas, när detta anslag för första gången kommer under realbehandling, att det ligger vikt uppå, att departementschefen ser till, att man icke vid sidan av och delvis mot de intentioner, som riksdagen och försvarsutskottet hade, när anslaget uppfördes, behandlar eller tillämpar det. Ty det bör icke vara möjligt, att man i skydd av ett sådant anslag och med tagande i anspråk av viss del därav entledigar personer å en arbetsplats vid en viss tidpunkt för att av en eller annan anledning få vidtaga en rättelse och taga tillbaka dem. Det är ett sätt att gå till väga, som riksdagen absolut bestämt måste reagera mot.

Jag har velat säga detta i försvarsministerns närvaro, så att han kan ha vederbörlig uppmärksamhet riktad på saken.

Det kan för övrigt icke anses vara alldeles tillfredsställande med de former, under vilka beslut om avskedsersättning fattas. Jag tror, att det skall vara möjligt att finna en form, där garantierna mot missbruk ligga något klarare, än de för närvarande kunna göra med hänsyn till de ganska enkla metoder, som nu användas. Det borde i detta avseende för visso göras en något mera samvetsgrann granskning av de förslag till avskedanden med avskedsersättning, som bäras fram hos vederbörande närmast högre myndigheter.

Här föreligger på denna punkt ytterligare en annan sak. Det är fråga om en motion av min ärade bänkkamrat här i kammaren, herr Holmgren, i fråga om avskedsersättning åt korpraler med viss utbildning och viss tjänstetid. För min del kan jag icke här i kammaren — och jag har i utskottet gjort samma

Ang. avskedsersättning vid marinen. (Forts.)

uppfattning gällande — komma till annat resultat än det utskottet kommit till, så mycket mindre som motionären själv reservationslöst varit med om att yrka avslag på sin egen motion. Jag kan ej säga något annat i denna frågas nuvarande läge, än att under behandlingen av detta ärende i utskottet har det förefallit mig viktigt att undersöka, huruvida mannamån begåtts i fråga om dessa ersättningar, om man jämför lantarméns furirer och dessa korpraler. Vederbörande inom underbefälsförbundet göra starkt gällande, att här begåtts en orättvisa. Och det utlåtande, som kommit från försvarsväsendets lönenämnd, vänder sig icke mot motionens innebörd och mening, det talar endast om vissa konsekvenser, som skulle följa av ett bifall till motionen.

Nu är det givetvis svårt för riksdagen att direkt gå in för motionärens förslag. Ty om det är så, att det rör en utvidgning av 1925 års försvarsbeslut på denna punkt, lär väl riksdagen icke vara villig att gå en sådan väg. Är det däremot blott fråga om ett förbiseende år 1925 — och det är mycket i själva saken, som synes mig åtminstone för närvarande tala för, att så är förhållandet — då bör departementschefen närmare kunna undersöka det spörsmålet och sedan låta riksdagen taga del av det resultat, till vilket han i det spörsmålet kommit.

Det var detta, herr talman, som jag velat säga vid denna punkt.

Jag ber, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Holmgren:** Herr talman! Då herr Törnkvist i sitt anförande nyss även berörde mig personligen, ber jag att få i saken yttra några ord; jag skall ej taga kammarens tid länge i anspråk.

En av de närmaste dagarna före motionstidens slut uppsöktes jag av en representant för underbefälsförbundet, som för mig föredrog en p. m. i fråga om flottans korpraler. Denna p. m. innehöll enligt min mening åtskilliga beaktansvärda uppgifter. Jag ville därför ej undandraga mig att ställa mig som motionär, då detta var den enda möjlighet, som stod denna personal öppen att få sina önskemål tillgodosedda. Jag skulle helst ha sett, att denna p. m. kommit mig tillhanda i oktober eller november, ty jag är ej specialist på lönefrågor, och frågan är invecklad. Jag ville dock ej undandraga mig att ställa mig som motionär, helst som jag alltid haft och har den övertygelsen, att flottans korpraler väl kunna jämställas med arméns furirer med 4 års tjänstetid, dels därför, att våra korpraler ha mycket längre tjänstgöring, dels på grund av deras handhavande av en dyrbar materiel, dels på grund av genomgångna skolor och kurser.

När denna fråga så kom till statsutskottets första avdelning, rönte förslaget där det starkaste motstånd just från herr Törnkvist, som bestämt yrkade avslag på motionen och icke utan skärpa framhöll som sin principiella uppfattning det oriktiga i att lämna stora belopp till, som hans ord föllo sig, 24 års pojkar. Då anmodade jag underbefälsförbundets representant att träda i personlig kontakt med herr Törnkvist, i hopp att han skulle kunna lyckas bättre än jag. Och han synes ha haft en viss framgång, ty när frågan skulle avgöras på första avdelningen, medgav herr Törnkvist oförbehållsamt, att vissa skäl talade för motionen, men vidhöll sitt bestämda yrkande om avslag med förut framhållen motivering. Nu sammanjämkades på första avdelningen de olika meningarna på det sättet, att avdelningen enades om att tillstyrka statsutskottet att föreslå riksdagen att avslå motionen med den välvilliga motivering, som nu följer utskottets utlåtande. Denna sammanjämkning hade jag icke anledning motsätta mig. Det var uppenbart, att jag mot en enhällig avdelning icke hade någon utsikt att omvända statsutskottet eller riksdagen, helst som jag icke har tillfälle att framlägga mina synpunkter annat än i andra kammaren. Och jag var så mycket mera böjd för att gå med på en sammanjämkning, som

det i den välvilliga motiveringen ligger en bestämd fingervisning till Kungl. Maj:t att syna frågan i sömmarna och, om Kungl. Maj:t finner det lämpligt, i en proposition göra framställning i det i motionen omnämnda syftet.

Ang. avskedsersättning vid marinen. (Forts.)

Frågan gick så till statsutskottet. Intet ord nämndes i plenum. Herr Törnkvist anmälde icke någon avvikande mening. Nu finner jag herr Törnkvist som reservant mot ett beslut, som han själv fattat. Och jag kan icke finna annat än att det är en i riksdagens annaler hittills dess bättre okänd form för parlamentariskt uppträdande, att en riksdagsman är reservant mot sitt eget beslut.

Herr Törnkvist har själv varit med om och delat ansvaret för 1925 års beslut. Sålunda kan jag från min synpunkt icke annat än känna glädje över det intresse för försvarsväsendet, som nu plötsligt kommit på honom, men jag undrar, om icke detta intresse skulle kunna sträckas även till materielen, därest våra fartyg liksom personalen hade rösträtt.

Nu har herr Törnkvist gått från klarhet till klarhet, från blankt avslag via välvillig motivering fram till den nuvarande ståndpunkten. I sak är jag sålunda i stort sett ense med herr Törnkvist. Men för min del håller jag före, att en träffad överenskommelse inom statsutskottets första avdelning nödvändigtvis av mig måste respekteras, ty respekterar man icke ett ingånget avtal, så har därmed det fasta stödet för allt parlamentariskt samarbete ryckts undan.

Jag har, herr talman, icke något yrkande.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Jag yttrade i mitt föregående anförande, att min reservation var blank och att jag icke stod i någon motsats till utskottet. När jag anmälde reservationen, var det närmast med tanke på användningen av det avskedsersättningsanslag, som jag i den första delen av mitt anförande vidrörde. Men jag kunde icke underlåta att göra vad som under min trettonåriga riksdagsmannatid tidigare gjorts i otaliga fall från olika håll, nämligen att uttala min förvåning över att en motionär nödgas ge sig in på avslag på sin egen motion. Och jag ville säga, att något sådant torde tyda på att man icke tillräckligt övertänkt motionens innehåll, innan den lagts fram. Den anmärkningen har jag givetvis samma berättigande att uttala, som andra gjort liknande uttalanden många gånger förut. Jag minns ett sådant fall, jag tror från min andra riksdag år 1915. Jag hade väckt en motion — man är ju de första åren icke så erfaren, som man har utsikt att kunna bli sedan — men jag hade väckt en motion om utredning av en fråga, i vilken riksdagen för ett tiotal år där förut fattat beslut. Jag fick då en ganska kraftig reprimand av min egen partivän herr Söderberg för att jag kommit med en sådan motion och besvärat riksdagen i en fråga, i vilken riksdagen fattat beslut för ett tiotal år sedan, men han sade ju också urskuldande, att det är icke så lätt för en motionär, då det icke finnes tillgängliga vägledande handlingar. Ja, så ligger den saken.

Jag vill fortfarande säga, att jag anser, att det är onödigt att inför kammaren avslöja resonemangen i utskottet. Det brukar icke heller vara kutym, att tio minuter, efter det att man behandlat en fråga i utskottet, en motionär ringer upp vederbörande och pekar ut en viss person som motståndare.

Jag måste säga, att ärendet sönderfaller i två delar, som det ligger till. Den ena delen gäller: skall man eller skall man icke ge större eller mindre engångsersättning åt ungdomar, 24—25-åriga unga män utan försörjningsplikt mot andra när de avgå från tjänsten? Jag hyser den åsikten, att det ligger en viss risk av såväl ekonomisk som social natur att ge sig in på en sådan statspolitik. Sådana ungdomar böra icke onödigtvis störas i sitt arbete genom alltför stor välvilja. Det är en grundsats, som jag anser håller.

Ang. avskedsersättning vid marinen. (Forts.)

Här gör man en jämförelse mellan furirer å ena sidan och å andra sidan dessa korpraler. När jag sitter i utskottet tillsammans med en högre sjöofficer, som jag förutsätter förstår dessa saker, förstår att jämföra kvalitén mellan furirsexamen och korpralsexamen vid flottan och han hävdar, att man icke med framgång kan likställa dem, då måste jag säga, att motionen icke varit genomtänkt. Hade motionären sagt, att man kan jämställa dessa korpraler och furirer, då hade det varit logiskt och riktigt, om han trots motståndet hållit på sin ståndpunkt. Det hade då varit en rättvis sak, att det beviljats ett anslag, motsvarande det, som beviljats vid armén. Då hade det varit en rättfärdig sak.

Nu hävdar man från underbefälsförbundets sida starkt och bestämt — och även en del högre befäl säges ha samma synpunkter — att den examen dessa korpraler genomgå är kvalitativt berättigad till ersättning efter den grund, som bestämdes för furirerna. Det hävdar man. Då uppstår den frågan för mig, som icke är speciellt sakkunnig på detta område: föreligger det här verkligen ett förbiseende från 1925 års riksdag, så att man då ofrivilligt övat mannamån? Frågan ligger icke så, ersättning eller icke ersättning för en viss grupp, utan den ligger så: äro dessa berättigade att få ersättning efter den grundsats, som fastställdes för furirernas ersättning? Det bör regeringen göra en närmare undersökning om. Själv är jag icke kompetent att avgöra saken. Lönenämndens synpunkter på saken giva mig en känsla av att det kanske icke är så oriktigt, att det finnes en viss jämställdhet mellan dessa grupper. Men då motionären yrkade avslag på motionen och icke ens ville gå in för en skrivelse till Kungl. Maj:t utan nöjde sig med »en välvillig motivering», så förbisåg han tydligen att detta kan sägas vara ett konsekvensärende från 1925. Om det gäller en utvidgning av 1925 års beslut, bör det vara klart avslag i både motivering och kläm, men om det är fråga om en konsekvenshistoria från 1925, så leder en välvillig motivering logiskt till en begäran hos Kungl. Maj:t att titta på saken. Annars uppväcker man förhoppningar, som icke kunna uppfyllas. Det är denna uppfattning, som jag velat ge uttryck åt, i anledning av motionärens anförande.

I fråga om övriga utsvävningar av den siste ärade talaren vill jag blott säga, att jag icke anser dem tillhöra den debatterade frågan. Frågan om båtarna skola ha rösträtt eller icke tillhör icke denna fråga.

Jag har med det sagda velat klarlägga mina synpunkter på ärendet gentemot den ärade motionärens förklaring rörande sin hållning.

Herr **Holmgren:** Herr talman! När vi diskuterade munderingsanslaget, var jag i tillfälle att fästa kammarens uppmärksamhet på att herr Törnkvist icke hade den saken klar för sig. Det är samma förhållande vid punkt 65, att han icke har klart för sig, hur saken ligger till. För det första vill jag säga, att motionären *icke* yrkat avslag på motionen. Motionären har nödgats acceptera ett sammanjämkningsförslag, och sedan han det gjort, så står han vid den sammanjämkning, som han själv biträtt.

Jag vill vidare fästa uppmärksamheten på det förhållandet, att motionären tydligt och klart angivit i första avdelningen under arbetet där, att dessa korpraler väl kunde anses jämförliga med furirer med fyraårig tjänstgöring, men något officiellt erkännande av denna jämställdhet föreligger icke i form av lön eller tjänsteställning. Och det var på grund av denna formella placering av flottans korpraler, som avdelningen icke kunde gå med på mitt yrkande, därför att det skulle medföra vittgående konsekvenser.

Nu anser jag, att kammaren hört mer än tillräckligt om denna sak och ämnar för min del icke vidare yttra mig i den.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Jag vill endast fästa kammarens ledamöters uppmärksamhet på att det här icke är fråga om någon sammanjämkning. Det torde väl vara svårt att anse, att det är fråga om en sammanjämkning, när utskottet yrkar klart avslag. *Ang. avskedsersättning vid marinen.* (Forts.)

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Det var icke min avsikt från början att blanda mig i saken, men jag vill säga, att jag fäster det största avseende vid vad utskottet säger på sid. 49 i slutet av utskottets yttrande, där det talas om att genomförande av förslaget skulle »medföra så vittgående konsekvenser». Det är kärnpunkten här, och jag vill säga, att även om korpralerna och furirerna kunna jämställas i visst avseende, är det dock så, att det är fråga om unga karlar, som ingalunda kunna sägas vara handikapade. De ha större kunskaper än i allmänhet är gemene man beskärt. Det är något, som de förvärvat under tiden för sin anställning. Det är ingalunda vanligt på det civila området, att man ömmar för sådana. Det har avskedats åtskilliga tiotusental från statens tjänst, men det är ingen, som varit nog djärv att drömma om att begära avskedsersättning åt dem. Man har stillatigande fått söka sig andra möjligheter till utkomst. Här är det fråga om anställning inom ett visst område av statens verksamhet, och då anser man sig kunna även åt ungdom kräva en större eller mindre — helst större — ersättning från staten, därför att staten beslutat en ändring i organisationen. Jag tror, att det är skäl i att ge akt på dessa synpunkter, varför jag på det enträgnaste hemställer om att kammaren följer utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Efter föredragning härpå av *punkten 66*, angående anslaget till rekryteringskostnader, anförde: *Ang. rekryteringskostnader.*

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Rosén:** Herr talman! Kungl. Maj:t har begärt ett anslag till rekryteringskostnader av 134,000 kronor. Utskottet har nedsatt beloppet till 70,000 kronor på den grund, att under budgetåret 1925—1926 å anslaget utgått endast omkring 69,000 kronor.

Förhållandet är emellertid icke fullt så enkelt som utskottet trott. Det är visserligen så, att endast 69,000 kronor förbrukats under budgetåret 1925—1926. Men detta beror därpå, att de flesta stamanställda velat stanna kvar till 1926 för att komma i åtnjutande av avskedsersättning, och därför har rekryteringen hösten 1925 varit mycket begränsad. Därav har i sin tur följt, att rekryteringskostnaderna under 1925—1926 blivit osedvanligt små. Från den 1 juli 1926 till den sista februari i år har å anslaget utgått över 93,000 kronor, och marinförvaltningen beräknar, att det kommer att under budgetåret utgå ytterligare minst 28,000 kronor. Totalutgiften blir då minst 121,000 kronor. Då utgifterna icke lära bli mindre under nästa budgetår, kommer anslaget alltså att bli otillräckligt.

Det föreligger sålunda från utskottets sida icke något förslag till besparing, utan man har skurit ned ett anslag, som icke kan hållas inom den av utskottet föreslagna ramen. Utskottets förslag kommer att föranleda, att anslaget blir otillräckligt och måste överskridas. Det kan jag icke anse vara ändamålsenligt eller klokt.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Det framgår av utskottets utlåtande, varför anslaget har nedsatts. Det heter där, att det skett, därför att utgifterna å detta anslag under budgetåret 1925—1926 uppgått endast till omkring 69,000 kronor, och därför föreslår utskottet, att anslaget reduceras till

Ang. rekryteringskostnader. (Forts.)

70,000 kronor. Någon annan förklaring kan jag icke ge. Då utskottet är enhälligt, synes det mig, att kammaren kan bifalla dess förslag, till vilket jag hemställer om bifall.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 67.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 68.

Lades till handlingarna.

Punkterna 69—76.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. teknisk materiel för undervisningsändamål.

Vid nu skedd föredragning av *punkten 77*, angående anslag för anskaffning av teknisk materiel för undervisningsändamål, begärdes ordet av

Herr **Thore,** som yttrade: Herr talman! Om jag hade suttit med i statsutskottet vid behandlingen av denna punkt, skulle jag hemställt om en närmare undersökning av Kungl. Maj:ts förslag i fråga om detta anslag, om anslaget till kompasser verkligen är behövligt i den utsträckning, som angives av marinförvaltningen och Kungl. Maj:t. Gyrokompassen behövs på örlogsfartygen och behövs nog också i viss utsträckning för undervisningsändamål, men jag måste fråga mig, om det verkligen behövs tre olika slag av kompasser för undervisningen, dels en äldre Anschütz-kompass, dels en nyare sådan och dels en Sperry-kompass. Det synes mig knappast nödvändigt. Därför borde det kunna tagas i övervägande, om hela detta anslag bör utgå. Jag vill hemställa till chefen för försvarsdepartementet, om icke man kunde undvara den äldre Anschüts-kompassen och nöja sig med den nya Feinmess-kompassen, då man finge en Sperry- och en Anschütz-kompass.

Det är detta jag ansett mig böra anföra, då jag har i någon mån sysslat med dessa saker och anslaget är så stort, att en inbesparing kan ha sitt berättigande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 78—81.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 82.

Lades till handlingarna.

Punkten 83.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 84.

Lades till handlingarna.

Punkten 85.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 86 och 87.
Lades till handlingarna.

Punkten 88.
Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 89.
Lades till handlingarna.

Punkterna 90 och 91.
Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 92.
Lades till handlingarna.

Punkten 93.
Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 94.
Lades till handlingarna.

Punkten 95.
Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 96.
Lades till handlingarna.

Punkterna 97—105.
Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 106.
Lades till handlingarna.

Punkterna 107—115.
Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 116.
Lades till handlingarna.

Punkterna 117 och 118.
Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 119 och 120.
Lades till handlingarna.

Punkten 121.
Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 122.

Lades till handlingarna.

Punkterna 123—125.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 126.

Lades till handlingarna.

Punkterna 127—129.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 130.

Lades till handlingarna.

Punkterna 131 och 132.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 133.

Lades till handlingarna.

Punkten 134.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Herr *Brännberg* avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion, nr 441, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 114, med förslag till förordning om erkända sjukkassor m. m.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret nr 441, bordlades.

§ 15.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 10 A, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1927—1928 under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet,

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärvande för statens räkning av den Dala—Hälsinglands nya järnvägsaktiebolag tillhöriga järnvägen mellan Orsa och Bollnäs m. m.;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av viss del av statslån till Slite—Roma järnvägsaktiebolag m. m.;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av förfallen del av statslån till Skövde—Axvalls järnvägsaktiebolag m. m.; och

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av vissa av postmedel felaktigt utbetalda belopp.

§ 16.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkande, nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 12 och 17 i förordningen om frihamn den 15 november 1907 (nr 117);

bankoutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om årligt understöd åt eldaren vid riksbankens avdelningskontor i Kalmar C. J. Ohlsson;

nr 29, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning rörande om- och påbyggnad av riksbankens fastighet i Östersund;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i statens pensionsanstalt för överläkare vid vissa statsunderstödda kustsanatorier samt för vissa dövstumpräster; och

nr 31, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande pensionering av besiktningsmän vid under offentlig kontroll ställda slakterier;

andra lagutskottets utlåtande, nr 24, i anledning av väckt motion angående ändring i visst syfte av 8 § i lagen angående köttbesiktning och slakthus; samt

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående åstadkommande av en effektivare läkarvård vid de militära förläggningsplatserna.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Olsson* i Ramsta	under	2	dagar	fr. o. m.	den	27	mars,	
» *Nilsson* i Örebro	»	3	»	»	»	27	»	
» *Norsell*	»	5	»	»	»	28	»	
» *af Ekenstam*	»	2	»	»	»	29	»	
» *Bäcklund*	»	3	»	»	»	27	»	och
» *Johansson* i Brånalt	»	3	»	»	»	27	»	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.58 e. m.

In fidem

Per Cronvall.